

DE
MILITAIRE SPECTATOR.

TIJDSCHRIFT

VOOR HET

NEDERLANDSCHE LEGER.

Het is voorreker niet de schoonste zijde van den stand van den krijgsman, dat hij verplicht kan worden, om het werktuig te zijn zelfs van onregt en dwingelandij; maar zoolang hij het dienstkleed draagt van de Regering, aan welke zijn eed hem verbonden heeft, mag hem het regt niet vergund worden, om zijne pligsbetrachting te regelen naar zijn eigen oordeel over hare bevelen.

J. BOSSCHA, *Nederlands Heldenleden te Land,*
28ste Aflevering.

HOOFD-REDACTEUR

J. C. van Rijenveeld.

ELFDE DEEL.

NOVEMBER 1842. — N°. 5.

BREDA,
BROESE & COMP.
1842.

*De ondergeteekende van Klaar de
dit Tijdschrift te kunnen zien
is gedrukt en door hun waard
bevestigingen Breda, 27 Decemb.
Broese & Comp.*

DE

MILITÄRE SPEKTATOR.

TUOSCHRIJFT

HEDERLIJK VERZOEKEN

De redactie van de Militaire Spectator heeft de eer te vernemen dat de heer J. C. van Sijnefeldt, te Rotterdam, een abonnement op de Spectator heeft aangevraagd. De redactie heeft de eer te vernemen dat de heer J. C. van Sijnefeldt, te Rotterdam, een abonnement op de Spectator heeft aangevraagd.

ROOFT-REDACTIE

J. C. van Sijnefeldt.

ALLE DEEL.

NOVEMBER 1842. - N. 5.

BRONSE & COOP

1842.

Militaire Spectator.

De MILITAIRE SPECTATOR verschijnt maandelijks, in Nos. van 3 vellen druks; zoodat de Jaargang uit 36 vellen druks (behalve de bijvoegsels, die gratis geleverd worden) bestaat, en voor f 6,25, uitgenomen de platen en kaarten, welke afzonderlijk betaald worden, aan de respectieve geabonneerden wordt afgeleverd.

Men abonneert zich bij alle Post-Directeuren en Boekhandelaren door het geheele Koninkrijk. Alle inzendingen voor dit Militaire Tijdschrift bestemd, geschieden vrachterij aan de Uitgevers BROESE & COMP. te Breda, of aan den Majoor der artillerie, VAN RIJNEVELD, te Nijmegen, met het opschrift: voor den Militairen Spectator.

GEDACHTEN OVER DE KAVALLERIE

van CZETTRITZ-NEUHAUSZ.

(Uit het Zeitschrift für Kunst, Wissenschaft und Geschichte des Krieges, 1841, Heft VII.)

De kavallerie heeft het aanzien niet meer, dat zij zich in den zevenjarigen oorlog verworven had.

Zij wordt thans meer voor een hulp-, dan voor een hoofdwapen gehouden, alhoewel alle oorlogvoerende vorsten nog bijna evenveel ruitery onderhouden, als in den tijd toen zij zoo hooggeschat werd.

Bij de kostbaarheid van haar onderhoud is dit een eigenaardig verschijnsel, die ons de zekerheid geeft dat hare hooge waarde nog altijd gevoeld wordt; maar dat zij, daar zij in de jongste oorlogen niet zooveel, of datgene verrigt heeft wat zij had kunnen uitvoeren, haar aanzien verloor.

Het lijdt geen twijfel, of de infanterie, vroeger slechts op de vlakke in lange dunne liniën geschaard, heeft door hare veranderde vechtwijs, daar zij 't geen vroeger een hindernis voor haar was, thans tot versterking van haren tegenstand weet te doen strekken, tevens in staat zijnde om op elk terrein in vol carré te vechten, de taak der kavallerie, om haar te vernielen, zeer moeilijker gemaakt.

Intusschen heeft deze toch verscheidene dezer carrés overhoop gereden en vernield, en wat eenmaal mogelyk was, moet het nog zyn.

Ook de artillerie, vroeger slechts een bezwaar met opzigt tot de beweegbaarheid der troepen, is thans zoo beweegbaar als het wapen zelf waaraan zij toegevoegd wordt, daar er schier geen terreinhindernissen zyn, of zij kan dezelve te boven komen; van dáár dat zij zelfs snel en verrassend tegen de kavallerie aanrukt, hetgeen men vroeger ook niet zag. — In weêrwil daarvan heeft de ruitery batterijen onschadelijk gemaakt en veroverd.

Veldslagen, zooals die van Roszbach, bijna alleen door haar geleverd, treft men voorzeker niet meer aan in de tijdruimte van dien slag af tot op dien van Belle-Alliance, alhoewel zij

in den slag van Würzburg aan de Oostenrijksche vanen de zege verzekerde, en in de dagen van Maart 1814, onder de aanvoering van den kroonprins van Württemberg, niet weinig bijdroeg tot de zegevierende gebeurtenissen, die met den intogt te Parijs bekroond werden.

Geen massa ruitery heeft na de verrassing van Hochkirchen, den geregelden terugtogt van een geslagen leger zóó gedekt en mogelijk gemaakt als toenmaals gebeurde, alhoewel kleinere afdeelingen, zooals bijv. de Oostenrijksche kurassiers bij Regensburg en de Fransche bij Aspern, iets van dergelijken aard verrigteden.

Daar zij in zulke kleine afdeelingen zoo ridderlijke daden heeft uitgevoerd, had zij bij meer vereende magt, ook nog veel meer kunnen doen. Dit nu is in den laatsten tijd het geval niet geweest, daar zij, alhoewel in groote massa's vereenigd, in den jare 1812 niets van belang, naar 't geen men van zulke massa's verwachten kon, verrigt heeft, ja zelfs onder de aanvoering van Murat, bij Krasnoi, de terugtrekkende divisie van den generaal Neverowsky, aan welke slechts 1200 paarden waren toegevoegd, niet slechts niet vernietigde, maar ze met een verlies van slechts 800 man liet ontkomen. In het jaar 1813 hadden de bondgenooten bij Gross-Görschen 25000 paarden, tegen welke Napoleon slechts 4000 kon stellen, op een voor de kavallerie bijzonder gunstig terrein, en deze massa kavallerie voerde nagenoeg niets uit, diende slechts tot doel voor het vijandelijke geschut, naardien zij zich achter hare eigene artillerie had geplaatst. Evenzoo beteekende hare werking, in den veldslag van Leipzig, waar de vereenigde legers 80000 paarden bijeen hadden, als massa niets; dewijl zij, ongewoon zijnde in groote massa's te strijden, geneigd was om zich in brigaden over het slagveld te verstrooijen. Zelfs leidde zij den terugtogt van Napoleon naar den Rijn, geene groote hinderpalen in den weg, gelijk zij had kunnen doen. In het jaar 1815 hebben kavallerie-massa's zoomin tot de overwinning van Ligny, als tot die van Belle-Alliance bijgedragen.

Moet nu de schuld daarvan aan de kavallerie zelve geweten worden, of ligt zij daarin, dat dit wapen niet doel-

matig als middel tot groote daden *opgeleid, georganiseerd en gebruikt* werd.

Wij meenen de gevolgtrekking te mogen maken, dat de oorzaak daarvan in de zoeven gestelde vragen te vinden is, vooral echter daarin, *dat zy geen opperbevelhebber had*; en gaan nu over ter toelichting en beantwoording dezer vragen.

Afrigting. Vorming.

Het ligt in den aard der paarden, zoowel als in de uitrusting der zware en lichte regimenten, dat zij in de rijbaan, op het exercitie-veld, en vooral bij het manoeuvreren, op eene verschillende wijs behandeld en gebruikt moeten worden.

Naar onze bescheidene meening kan zware ruitery (geharnaste ruiters) voegzaam alléén in groote legers bestaan, daar men haar, zooals men weet, bij de groote veldslagen slechts in massa's wil gebruiken; een ander gebruik strijdt met haren eigendommelijken aard en werking. Uit dien hoofde achten wij het onder alle omstandigheden doelmatig en als goede resultaten belovende, om de zware en lichte ruitery scherp van elkander af te scheiden.

Tegenwoordig wordt de geharnaste ruiter en de huzaar volmaakt op dezelfde wijze opgeleid en gevormd, en de eerste, 't zij met bus of karabijn gewapend, zit zoowel af, als de laatste, om naar de gesteldheid van het terrein, zich te voet te scharen en te vechten.

De geharnaste ruiter moet intusschen, zooals boven opgemerkt geworden is, slechts op den dag van den slag worden gebruikt, en, om dáár te verrigten 't geen men met regt van hem verwacht, te weten: *alles onder den voet te ryden wat hy op zyn' weg ontmoet*, moet hij daartoe worden opgeleid. Zijn karakter moet volstrekt geen tegenstand dulden; zoodra hij den vijand tegenover zich opgemarkeerd ziet, moeten hem als 't ware de voetzolen branden, en hij ook terstond als een onweder op den vijand losbreken. Hij behoeft slechts een' vasten en gesloten zit, de regte bestiering der vuist, alsmede het gebruik van de hulpen der beenen in de rijbaan te leeren, waarmede hij iederen gang zuiver en zeker rijden zal.

De grondslag bij zijne exercitien is eene vastgeslotene voeling bij alle bewegingen, vooral wanneer het *marsch! marsch!* wordt gehoord. Die zich naar achteren uit het gelid laat dringen, is strafschuldig, naar voren niet; zoo was de regel van Seydlitz bij zijne kurassiers.

De evolutiën bepalen zich tot frontmarschen, kolonnen-formatiën en opmarschen; al het overige is voor hem overtollig. Gestadig moet hem voorgehouden worden, dat *zyne gelede- ren onverbreekbaar zyn, en zyn aanrukken onweerstaanbaar is*, opdat hij zich doordringe van het eigenaardig wezen

van zijn wapen, en het onmogelijk achte dat het anders zij. De fransche kurassiers die slechts in den draf reden, wierpen door hunne vaste aaneensluiting, de betere tegen hen overstaande ruitery overhoop, waartoe ook hunne morele overtuiging, *dat het zoo behoorde en zoo moest zyn*, veel bijdroeg. *Brave comme un cuirassier!* was tot een spreekwoord geworden.

De lichte regimenten, daarentegen, moeten in de rijbaan zoo volkomen geoefend worden, dat zij door hunne rijkunst in het afzonderlijk gevecht het overwigt op hunne tegenpartij bekomen. In 't gelid behoeft de voeling niet zoo sterk, zoo gesloten te zijn als bij de zware ruitery, maar alle evolutiën moeten levendig worden uitgevoerd, terwijl de ruiters ook in het' uitzwermen en de snelle herzameling moeten worden geoefend; evenzo moeten zij onafgebroken worden onderwezen en geoefend in al 't geen tot de velddienst behoort.

De kenmerkende eigenschap der lichte ruitery is, *dat zy van alle voordeelen party trekt!* Zij moet den vijand uren lang kunnen gadeslaan en hem niet aanvallen wanneer zij haar voordeel er niet in ziet, ja moet zelfs, zonder er leed over te gevoelen, terugtrekken, wanneer zulks voordelig is. Maar, zoodra zij het gunstige oogenblik ontwaart, moet zij toesnellen en overal zijn, en ook niet aflaten tot zij tot den laatsten man toe neêrgehouden heeft.

Nu kan men ons de vraag doen: of uit de geschiedenis onvoorwaardelijk kan bewezen worden, dat de verschillende soorten van ruitery, zoo scherp van elkander gescheiden zijnde, zulke overwegende voordeelen gaven?

Wij moeten hierop antwoorden, dat voorzeker in den zeventienjarigen oorlog, als ook in de latere oorlogen, huzaren de tegen hen overstaande kurassiers zonder bedenken aangegrepen hebben (en dat zullen zij verder ook nog doen); als ook dat kurassiers deelnamen aan de velddienst en den kleinen oorlog, en zich toch in den slag van hunnen pligt kweten. Doelmattiger komt het ons echter voor, dat men de geharnaste ruiters daartoe niet gebruikt, maar hen voor het gewigtig oogenblik van den slag bewaart, wanneer er eene beslissing moet plaats hebben, en waarom? Omdat zoowel bij de velddienst als in den kleinen oorlog te veel gevorderd wordt van de krachten des geharnasten ruiters, met zijn onbehouden paard, en zij daardoor doelloos te gronde worden gerigt; ook doet zich menigmaal de noodzakelijkheid voor van een lijdelijk gedrag, wanneer men namelijk zijn doel, door het te regter tijd ontwijken, zoekt te bereiken; dit behoort meer tot het karakter der lichte regimenten, en is geheel tegen den aard des geharnasten ruiters, die tegenover zijn vijand eene onstuimige dapperheid moet bezitten. Hij toch moet de morele overtuiging hebben, dat hij onweerstaanbaar is waar hij aanrukt; *dat hy wel kan bezwy-*

ken, maar nimmer den rug keeren, en met die grondbeginselen zou het slechts nadeelig zijn hem deze takken van de dienst te laten vervullen.

Wij herinneren ons wel uit de veldtogten aan den Rijn, dat deze dienst er door gemengde kommando's werd vervuld; doch zoo men bij uitgebreide patrouillen, enz., de zware paarden niet geheel te gronde wilde rigten, zoo werden zij slechts tot last.

Tijdens de Pruisische ruitery haren hoogsten trap van volkomenheid had bereikt, had zij twee exercitie-reglementen, het een voor de kavallerie (kurassiers en dragonders), het ander voor de huzaren; en dit pleit voor onze meening.

Daar de kavallerie een werktuig is, uit een *verstandig* en uit een *onverstandig* deel bestaande, zoo zijn die grondbeginselen voor hare stelling en bewegingen het doelmatigst, waar *eenvoudigheid* en *eenheid* in alles heerscht.

Naar ons dunkt zijn deze eigenschappen in de elementaire grondbeginselen en in de ideën-tactiek van den heer generaal *von Bismark* te vinden.

Het oogmerk van alle oefeningen in vredestijd is, om de kavallerie tot het werkelijke gevecht voor te bereiden en ze er bruikbaar voor te maken. Het nut der vredes-oefeningen hangt af van het vasthouden aan deze oogmerken, van het juiste begrip derzelve, alsmede van de gepaste regeling en leiding der daarvoor gegeven middelen. De generaal, aan wien het bevel over de oefening eener groote afdeeling toevertrouwd is, kan naar mate van den tijd hem daartoe gegeven, de manoeuvres door eigene aanvoering leiden (wij maken de opmerking dat hier aan geen *exerceren* kan gedacht worden, daar de regimenten door hunne kommandanten volkomen geoefend en bekwaam gemaakt moeten zijn), of hij kan door middel van korte dispositiën, op het terrein zelf mondeling gegeven, de manoeuvres in grootere of kleinere afdeelingen door zijne generaals en staf-officieren laten uitvoeren. De reden waarom aldus dient gehandeld te worden, is, omdat voor den vijand zoowel de zamenhangende manoeuvres van verscheidene regimenten, als van kleine afdeelingen, bij afwisseling voorkomen. De generaal is dan tevens in de gelegenheid gesteld, om de wijze gade te slaan en te onderzoeken, hoedanig de opgegevene taak wordt uitgevoerd.

De keus der bewegingen moet niet berekend zijn naar het effect en de kunstige combinatiën van in het oog vallende evolutiën; aangezien de bewegingen van groote ruiters-afdeelingen slechts bij het in acht nemen der grootste eenvoudigheid leerzaam en van nut kunnen zijn.

Er bestaat geene formatie die onvoorwaardelijk *goed* of *slecht* is (steeds ondersteld dat zij op eenheid en eenvoudigheid berust), maar de zich voordoende omstandigheden moeten daarover in het oogenblik beslissen dat de dispositie werkelijk gegeven

wordt; uit dien hoofde is het denkbeeld van normaalstellingen en formatiën onaanneemlijk.

De generaal *Bismark* heeft zijne fundamentele formatiën in de ideën-tactiek, ook niet als voorbeelden gegeven, van welke men zich naar den aard van een gevecht letterlijk bedienen moet; de bestierende geest, de schranderheid en het doorzicht van den opperbevelhebber, moeten naar de omstandigheden datgene kiezen, wat hem voor zijn oogmerk het beste schijnt.

Van groote waarde is voor ieder wapen een *vastbepaald* exercitie-reglement, 't welk geen verschillenden uitleg toelaat; evenzeer de te geven kommandowoorden, voor de leiding der kleinste afdeeling af tot op die eener divisie. Van dubbele waarde is zulks voor de ruitery.

Tot de regiments-divisie-kolonnen, zooals die bij de Pruisische kavallerie zijn ingevoerd, kunnen wij het woord niet rigten, aangezien haar de hoofdvereischten, *eenheid* en *eenvoudigheid* geheel ontbreken, daar zij eerst in het oogenblik van hare formatie, voor den tijd van haar bijeenzijn, eenen aanvoerder bekomen.

Onder dezelfde categorie stellen wij de eskadrons-aanvallen in kolonne, waarbij de eskadrons onderling slechts eene pelotons-breedte afstand hebben. De massa-aanval der infanterie neemt men hier ten voorbeeld, dewijl men, naar sommiger meening, daardoor den schok van verscheidene vereenigde krachten kan doen werken, doch men vergeet dat het paard daarbij de hoofdrol vervult, welk redeloos dier zich niet voort *laat dryven*, maar zich tegen den druk verzet, waardoor verwarring ontstaat. Ook moreel, meent men, moet door een' aldus gevormden aanval op degenen die ze uitvoeren, gewerkt worden, en de voorste gelederen, door het bewustzijn dat anderen ter ondersteuning onmiddellijk volgen, alsnu met verdubbelde moed op den vijand aanrijden. Wij daarentegen zijn veeleer van meening, dat in de borst van ieder braaf ruiters de zinspreuk weerklinkt vindt:

Met ieder' vijand neem ik 't op,
Dien ik kan zien, in 't oog kan krijgen;
Die, zelf vol moed, oók mijnen moed ontvlamt!

Deze kolonne-aanval heeft sedert den slag van de Moskwa, waar het toeval hem deed geboren worden, een' grooten naam gemaakt, is om zoo te spreken in de mode gekomen. De generaal *Thielemann*, die dezen aanval heeft uitgevoerd, laat zich daarover aldus in het jaar 1816 uit:

« Van alle zijden wordt mij gevraagd naar mijnen aanval op de groote redoute in den slag aan de Moskwa, of ik reeds dadelijk in kolonne geformeerd was, of deze eerst formeerde toen ik tot den aanval overging; of de eskadrons met afstanden waren, en zoo ja, welken afstand? De voorafgaande aanval op de schans *Semenowskoe* werd in eskadrons-kolonnen door

de divisie Lorge (1), eigenlijk eskadrongewijze, uitgevoerd. Bij den aanval op de groote redoute in het centrum der vijandelijke stelling, bragt het verschrikkelijk vuur dat wij uit de redoute ontvingen, alsmede het met lijken en allerlei krijgsvorwerpen bezaaide slagveld, de brigade zoodanig in verwarring, terwijl tegelijkertijd alles *voorwaarts drong*, dat de troep hoe meer zij dezen vuurbrakenden vulkaan naderde, al meer en meer ééne kolonne, of eigenlijk een klomp of hoop werd, waarmede zij in de redoute kwam, en die behield tot de infanterie haar bezette.»

Het schijnt uit deze verklaring te blijken, dat de brigade, toen zij tot den aanval aanrukte, waarschijnlijk in regimenten was gedeploteerd en allengs den gezegden klomp vormde.

De generaal *Bismark* zegt in zijne *Ideën-Tactiek*, waar hij over dezen slag spreekt, op bladz. 289:

«De fransche kurassiers in regimenten gedeploteerd, deden schoone aanvallen en veroverden redouten.»

Voorzeker zou deze scherpzinnige schrijver niet nagelaten hebben de opmerking te maken, dat deze aanval in kolonne werd ondernomen, hadde men werkelijk bij de formatie die bedoeling gehad.

De toenmalige adjudant van den generaal *Thielemann* — (de tegenwoordige Saksische luitenant-generaal en gezant te Berlijn, de heer *von Menkwitz* (2), — bij wien wij, nog niet zeer lang geleden, naar dezen aanval onderzoek deden, bevestigde hetgeen de aanvoerder reeds lang geleden daaromtrent had medegedeeld.

Vele voorstanders van het gebruik der kolonne op het slagveld zal men wel niet vinden, daar zij te weinig sabels in gevecht brengt, hetgeen toch bij de ruitery hoofdzaak is en ook wel blijven zal.

Algemeen is men overtuigd van het nut der tusschenruimten bij eene opgemarcheerde kavallerie-linie, daar zulks eene groo-tere beweegbaarheid bevordert, maar men is het niet eens hoeveel schreden de tusschenruimte van een eskadron (of divisie) tot het andere moet bedragen; men kan intusschen de breedte van een half peloton (9 schreden volgens *Bismark*), voor de gepaste maat aannemen, naardien het in den aard van het paard

(1) De divisie Lorge, tot het 1de korps ruitery onder den generaal *Lamour-Maubourg* behoorende, bestond: de eerste brigade, uit de Saksische garde-du-corps, de Zastrow-kurassiers, het 1de Poolsche regiment (kurassiers), en vormde de brigade *Thielemann*; de tweede brigade bestond uit het eerste en tweede regiment Westphaalsche kurassiers. Bij het uitrukken op den dag van den slag telde de garde-du-corps 450, en het regiment Zastrow 400 paarden, en hadden de regimenten nog zulk eene schoone en krachtige houding, dat zij, de keizerlijke garde voorbij rijdende, door deze met luide toejuichingen begroet werden. Den volgende morgen telde beide regimenten nog 400 paarden, en op den 15den Januarij 1813, toen de brigade te Guben aankwam, bestond deze schoone troep, met inbegrip der haar toegevoegde rijdende batterij *Hiller*, nog uit 19 officieren, 7 kurassiers en 1 trein-onderofficier. Zij was uitgemarcheerd met 65 officieren, 1200 in 't gelid staande paarden; de batterij met 4 officieren, 162 man en 230 paarden.

(2) Deze was de eerste die over de gracht in de redoute sprong,

om bij de versnelde gangen, waarin het ook meer ruimte noodig heeft, zich aan te sluiten, waardoor de kleinere tusschenruimten verloren gaan.

De ruitery is enkel een offensief wapen; dit is de grondslag voor hare leiding, en deze leiding derhalve moeilijker dan die der infanterie, wijl het *besluit* en de *uitvoering* bij haar één zijn. Zij valt aan, of doet het niet! Heeft haar aanvoerder ten onpas de trompetten doen steken, dan is het gewoonlijk met haar voor dien dag gedaan, terwijl de bevelhebber der infanterie nog altijd den tijd behoudt om zich te bedenken; hij kan zijne manschap iets vroeger of later scharen, hij kan in het voorwaarts rukken beschikkingen voor eene andere manoeuvre nemen, of ook weder halt houden, alles zonder zich aanmerkelijk bloot te geven.

Organisatie.

De regimenten, uit geharnaste ruiters bestaande, behooren 800 paarden en 4 eskadrons sterk te zijn, het eskadron in 5 pelotons verdeeld, waarvan een uit scherpschutters bestaat, dat niet mede in de linie rukt. Dit scherpschutter-peloton moet niet alleen voor de veiligheid op den marsch en in de kantonnementen zorgen, maar ook in den slag zich met de dekking van de flanken belasten, en tot vervolging van den overhoop geworpen vijand dienen; de scherpschutters behooren daarom lichtere paarden te berijden dan de ruiters.

De regimenten ligte ruitery, die door zooveel verschillende kommando's en veelvuldige gevechten verzwakt worden, behooren 1200 paarden sterk te zijn, verdeeld in 6 eskadrons (3 divisien), ieder eskadron in 3 pelotons, met het scherpschutter-peloton. Iedere divisie heeft een staf-officier tot aanvoerder, die voor hare vorming en volmaking verantwoordelijk is. 4 Eskadrons (2 divisien) zijn steeds voltallig vereenigd, om in het gevecht met kracht te kunnen handelen; door de derde divisie worden alle detacheringen gedaan, 't zij de geheele divisie, of een eskadron, een half eskadron, peloton of half peloton, naar den aard van den gegeven last het medebrengt; zulks heeft het voordeel dat men elkander, van den officier af, allen van nabij kent, hetgeen van veel belang is, en bij gemengde kommando's geen plaats kan hebben. Bij het gevecht zelf zal laatstbedoelde divisie, zoo zij niet in de linie staat, de reserve uitmaken, of gebruikt worden als bijzondere dekking voor de toegevoegde batterij, of voor oogenblikkelijke detacheringen, enz., weshalve zij altijd een genoegzamen werkring zal vinden. Het spreekt van zelf dat de drie divisien van een regiment elkander hierin afwisselen.

Twee dergelijke regimenten maken eene brigade uit, en twee zoodanige brigaden eene divisie.

In het Russische leger is de kavallerie op deze wijs zamengesteld. Bij de Oostenrijksche en Pruisische legers maakt eene kavallerie-brigade met infanterie vereenigd, eene divisie uit, onder bevel van eenen generaal, onverschillig of hij tot de infanterie of tot de kavallerie behoort. Het oogmerk van de uit verschillende wapens zamengestelde divisien in vredes-tijd (in den oorlog behoeft zij niet meer dan 400 paarden te hebben) is geen ander, dan om derzelve kommandanten gelegenheid te geven, zich gemeenzaam te maken met de leiding van dat wapen, waartoe zij eigenlijk niet behooren. Wanneer nu als zeker kan aangenomen worden, dat ieder generaal de grondbeginselen van de taktiek der drie wapenen kent, zoo zou het manoeuvreren met gemengde wapens wel daardoor kunnen verkregen worden, dat deze gedurende den oefeningstijd aan de leiding der generaals overgegeven werden. Artillerie is toch ook niet bestendig aan de divisien toegedeeld. Zooveel wij ons herinneren heeft de generaal *Seydlitz* gedurende den vrede nimmer infanterie onder zijn bevel gehad, en desniettemin wist hij, toen hij in de jaren 1761 en 1762 bij het leger van Prins *Hendrik* stond, dat wapen voortreffelijk te gebruiken, als hij de gelegenheid daartoe kreeg.

Drie divisien, waarvan een uit geharnaste ruiters bestaat, aan welke vier rijdende batterijen toegedeeld zijn, zullen een ruiterkorps uitmaken, aan wier spits een generaal der kavallerie staat. Het disloqueren dezer divisien en het geven van aanduidingen, op eene wijze dat zij zonder groote marschen te maken, zich snel voor de oefeningen kunnen vereenigen, is gewis van nut en veel waarde, als geschikt om kavallerie-aanvoerders te vormen.

De sedert de jaren 1806 tot 1815 geleverde groote veldslagen, door uitstekende, in den oorlog ervaren mannen, ons in geschrifte verhaald en toegelicht, toonen duidelijk, dat de ruitery toen niet zoodanig was georganiseerd, dat zij oogenblikkelijk en met kracht, door den wil van den aanvoerder geleid, dáár ter plaatse kon handelen, waar zij van nut kon geweest zijn, of dat zij eerst eenen bevelhebber kreeg, waar het onmogelijk was dat zij op het eigen oogenblik handelde. Zoo is het in den jare 1806 geweest, toen het pruisische leger in divisien was ingedeeld, welke van 10 tot 12 bataillons en 10 tot 15 eskadrons telden, toen de generaal *Blucher* in den morgen van den 14den October, het bevel over 25 eskadrons met eenige artillerie verkreeg, die echter niet vereenigd waren en derhalve bij Auerstadt niet konden handelen. Op denzelfden dag deed zich bij Jena een oogenblik voor, waarop de aanval van een korps ruitery den slag eene andere wending zou gegeven hebben, 't geen de adjudant van den vorst *von Hohenlohe*, majoor L., aan dezen deed voorstellen zich aan de spits zijner kavallerie te stellen en de Franschen aan te grijpen. De

vorst antwoordde: Gij hebt regt, mijn vriend, ik ben ook van die meening; *maar wie zal de kavallerie aanvoeren?* — En waar werkelijk een aanvoerder was, dáár bezielde hem ook de goddelijke vonk tot krachtige werkdadigheid. Had bijv. een *Seydlitz* in den slag van Leipzig, aan de spits gestaan van 18000 paarden, waarover *Joachim* beschikte, zoo zou de aanval op Liebertwolkwitz, die zonder samenhang werd ondernomen, en daarmede de slag zelf een anderen keer genomen hebben.

Groote kavallerie-massa's bezwaren het op de been houden van een leger, zoodat, wanneer men haar niet voor offensieve bewegingen in een ruiterkorps indeelt, maar haar slechts vertooning laat maken, het veel beter schijnt slechts zooveel van dezelve te behouden, als onontbeerlijk is voor eigene veiligheid en voor de verkenning der vijandelijke bewegingen, aangezien men toch voor ieder eskadron een bataillon kan hebben. Maar, wij herhalen het, de nog levendige herinnering wat ruitery verrigt heeft, en het niet te onderdrukken gevoel, *wat zy weder zou vermogen*, houden van hare vermindering terug; men geve haar dan ook slechts eene ziel, eenen opperbevelhebber, en zij zal weder eene zeer krachtige werking doen.

De artillerie- en genie-korpsen hebben niet slechts generaal-inspecteurs, maar zelfs inspecteurs voor de verschillende afdelingen van het korps.

De kavallerie heeft niets van dien aard. Vreest men wellicht dat derzelve werking zich zou bepalen tot het uitgeven van schriftelijke bevelen en te ontvangen rapporten, alsmede tot parade-manoevres? dan moeten wij daarop antwoorden, dat het eerste bij het bestaan van een, op een vasten grondslag gesteld, exercitie- en dienst-reglement, van weinig beteekenis zou zijn, en dat het andere geheel vervallen zou, wanneer de inspectien met de daarmede gepaard gaande oefeningen, in dien zin gehouden werden als door ons opgegeven is. Veeleer zou de inspecteur-generaal daardoor in de gelegenheid gesteld worden, om de bekwaamheid zijner ondergeschikten te onderzoeken en te beoordeelen, en tevens menig talent ontdekken, dat bij de gewone wijze van vorming onopgemerkt verloren gaat. Voorzeker kunnen kloek- en schrandereid, kan het genie zich in den vrede niet zoo schitterend ontwikkelen als in den oorlog, daar de resultaten geheel ontbreken; maar hij die op een hoo-gen trap is geplaatst, zal niets in het oogvallends ontgaan, en weten te waarden 't geen op den eersten blik alleen roekeloos stout voorkomt, evenals *Frederik II* deed, bij den sprong van den te paard gezeten kornet *Seydlitz*, van de brug in de Spree.

Groote kavallerie-massa's, naar eene gegevene dispositie, waarmede alle onderbevelhebbers bekend zijn, zelf aan te voeren, is niet zoo gemakkelijk als velen wellicht gelooven. Zonder een vijand tegenover zich, is het moeijelijk, en tegenover

den vijand eene groote kunst, naardien er weinigen gevonden worden, die zulke groote massa's zonder tijdverlies kunnen bewegen, en de vlugheid van geest bezitten om het gunstige oogenblik te regter tijd te treffen; de gewoonte echter van zulke massa's op het exercitieveld te hebben rondgeleid, zal er meer gemeenzaam mede maken, het tot eene tweede natuur doen worden, dewijl datgene wat niet vreemd is, ook minder verrast.

Is men er op bedacht om in de eerstvolgende veldtogten (want achterwege blijven zullen zij niet) *wezenlyk* nut van de kavallerie-massa's te trekken, dan verzuime men toch niet, daar het nog tijd is, kavallerie-korpsen zamen te stellen, en deze op eene doelmatige wijs te laten manoeuvreren, om aanvoerders uit dezelve te kweeken, aangezien de leiding van dergelijke korpsen moeilijker is, dan alle manoeuvres van infanterie met kavallerie vereenigd. Veel gemakkelijker toch is het te leeren, wie in de vlakte behoort, wie in het struikgewas, en onder welke omstandigheden de een den anderen dekken moet, dan eene aldus zamengemengde, door elkander zich bewegende massa van verscheidene duizende paarden, in de snelste gangen, *in de hand te houden*.

Aan de kleinere zoowel als aan de grootere kavallerie-afdeelingen, wordt rijdende artillerie toegevoegd; wij willen daarom beproeven eenige grondbeginselen voor haar gebruik te stellen.

Om al het mogelijke voordeel te trekken van derzelve eigenaardige offensieve en defensive krachten, moet zij in overeenstemming met het terrein, naar hare bijzondere eigenschap (houwitzers of kanonnen), en naar het doel van den aanvoerder, gebruikt worden. Het gebruik en de indeeling in 't algemeen geschiedt naar de gegeven dispositie van den kommanderenden generaal. Aan den kommandant der artillerie-afdeeling moet intusschen hoofdzakelijk worden medegedeeld wat er gedaan zal worden.

Hoe onverwachter het geschut in gevecht gebragt wordt, des te verrassender zal deszelfs werking zijn; daarom moet het niet te vroeg verschijnen. Het moet tot op dat oogenblik door de kavallerie worden gemaskeerd, en zoo mogelijk achter de vleugels geplaatst zijn.

Bij de dispositie voor het gebruik van het geschut, moet de generaal zich streng aan den regel houden: dat het slechts op zoodanig terrein worde voorgebragt, waar noch aan deszelfs beweegbaarheid, noch aan de werking van goede schoten wordt te kort gedaan, en de stelling met zóóveel beleid kan genomen worden, dat het geschut de bewegingen der kavallerie bij den aanval niet hindert, noch door deze in deszelfs vuur gehinderd wordt, daar hetzelfde juist in de laatste oogenblikken vóór den schok, het beslissendst werkt. Aan deze eischen zal wel het best worden voldaan, door het geschut zijwaarts van de vleugels der opgemarcheerde kavallerie, op 500 à 400 schreden te plaatsen, waardoor men het voordeel verkrijgt van

de vijandelijke linie in schuinsche rigting te kunnen beschieten.

Zoodra een aanval tot aan het toebrenge van den schok gekomen is, houdt de medewerking van het geschut op, en het gaat tot aan de reserve terug, of plaatst zich derwijze, dat het den mogelijk afgeslagen aanval, door deszelfs onverwacht vuur, minder nadeelig kan maken.

De onder alle omstandigheden op de artillerie rustende taak, om de eigenlijke bewegingslinie der kavallerie te ondersteunen en te beveiligen, komt voornamelijk op de terugmarschen in aanmerking; daarom mag de generaal zich nimmer zeer ver van haar verwijderen.

Bij frontveranderingen, een passief oogmerk hebbende, moet de spil, als het zwakste punt, door geschut versterkt worden. Strekt echter zoodanige beweging tot een offensief doel, dan moet de voorwaarts rukkende vleugel door geschut beschermd worden, zoowel om den aanval te ondersteunen, als om tegen het vijandelijke geschutvuur te beschermen, hetwelk die vleugel op zich zal trekken.

Van groot belang is het derhalve, dat zoowel de officieren der artillerie als der kavallerie, de eigenaardigheden, de werking, de sterkte zoowel als de zwakte dezer zoo naauw verbonden wapens naauwkeurig leeren kennen, om niet te veel, noch te weinig van elkander te vorderen of te verwachten. Navolgenswaardig is het derhalve 't geen bij de pruisische kavallerie plaats heeft, dat namelijk de kavallerie-officieren een' geruimen tijd bij de rijdende artillerie dienst doen.

Wanneer men met een onpartijdig oog de kleeding eens ruiters, de uitrusting en belasting van zijn paard gadeslaat, dan komt het eerste niet doelmatig voor; terwijl men niet gelooven wil dat een paard, met het andere, nog loopen en over een sloot of heining kan springen, dewijl het een waar pakpaard, en geen rijpaard meer is.

Wordt de geharnaste ruiter zoo gebruikt als wij het zouden verlangen, dan kan hij zijne sierlijke kleeding behouden, daar hij, behalve op het slagveld, zelden in het geval komen zal van te bivouacqueren. Groote stijve laarzen zijn voor hem bij zijne aangeslotene voeling, steeds onontbeerlijk, waarbij de pantalons vervallen en door de lange kousen vervangen worden; omgeslagen handschoenen, om de vuist tegen den houw te beveiligen; tot wapening van het eerste gelid ridderlansen, voor den nood een pistool en een lange regte pallas; de patroentasch met bandelier vervalt; slechts de scherpschutters behouden die; deze hebben ook geen lansen; en om den ruiter in diensttijd aan te duiden, draagt hij een sjerp van de nationale kleuren, over den regter schouder naar de linker zijde gaande, 't geen hem een oudridderlijk voorkomen geeft.

De ligte ruiter echter (want al wie het harnas niet draagt,

behoort tot de ligte ruitery, al zit hij ook op een wat grooter paard dan de buzaar moet, naar zijne bestemming (door alle wind en weder heen te rennen) gekleed zijn, terwijl zijn paard slechts het alleronontbeerlijkste moet dragen. Dáár waar men geene nationale huzaren en uhlanen heeft, make men geene copij. Onze ruiters zouden tot hoofdbedekking een' vrij hoogen ronden vilten hoed bekomen, welks zijkleppendoor middel van kleine kettingjes eenigzins omhoog gehouden worden, terwijl daarentegen aan de achterklep de vorm als aan een helm gegeven wordt, om den nek voor houwen en steken te beveiligen, en de voorste tegen de zon beschermt; van achteren naar voren loopt over den bol van den hoed een ligte wollen zwarte kam. De nationale kokarde prijkt aan de linker zijde; van voren is eene metalen kroon, of het nummer van het regiment; voorts bataillons-stormbanden. De ruiter draagt een mouwvest, waarover eene kurtka, die zoolang is dat als de man te paard zit zijne knieën bedekt zijn; deze kurtka is met ééne rij knopen, door een laken overslag gedeekt, toegeknoopt; de kraag is open; de opslagen met eene andere kleur afgezet, van welke kleur ook een niet al te smalle streep de kurtka ter weërszijden van boven naar onderen versiert; een breede wollen gordel sluit om het lijf; de schouderstukken zijn met metalen schulpen bezet. De met leder bezette pantalons hebben eveneens eene breede streep van eene andere kleur; de omgeslagen handschoenen zijn van zwart leder; de ruiter draagt halve laarzen; de veldmuts moet zoodanigen vorm hebben, dat hij onbeschadigd overal kan tusschengestoken worden. De mantel blijft zooals hij is; zoo ook de patroontasch en de bandelier, welke laatste echter zóo lang moet zijn dat hij den ruiter niet hindert. Een kort karabijn (de scherpschutters bussen), die nimmer in den schoen geplaatst, maar steeds aan den bandelier ingehaakt moet zijn; eene regte pallas aan een smallen koppel en een pistool maakt de wapening van den ruiter uit. Dáár waar men met de lans ingenomen is, kan de helft der ligte ruitery met dezelve gewapend worden, waarbij dan een langere karabijn behoort, die zooals bij de Würtembergsche ruiters aangenomen is, geplaatst wordt, opdat hij in het gebruik der lans niet hindere.

Het paard moet men zoo weinig mogelijk belasten, en een zoodanig voorschrift voor de bepakking geven, dat de last dien het paard boven en behalve den ruiter heeft te dragen, ter weerszijde gelijkmatig verdeeld wordt. De ruiter heeft geen mantelzak, maar bergt een paar pantalons zonder leder, een hemd, voetlappen en zakdoek in zijn zadekussen, dat niet veel hooger zal zijn dan thans, nu het opgevuld is. De breedgelegde mantel wordt in plaats van den mantelzak opgespspt; het kookgereedschap, enz., geborgen zooals thans, zoo ook het dekkleed van den zadel.

Bij snelle expeditiën kan men, in plaats van het hard voeder, gebruik maken van koeken uit erwtenmeel gebakken, waarvan het gewigt voor de behoefte van drie dagen slechts 8 ponden 26 lood (pruissisch) weegt, zoodat het voor acht dagen niet zoo veel bedraagt als het ration haver voor drie dagen, hetwelk 33 pond, 24 lood (pruissisch) weegt (1). Ook eenige ponden zamengepakt hooi zal de ruiter kunnen medevoeren, opdat, wanneer het doel moet geheim gehouden worden, het getrouwe dier dit gewoon voedingsmiddel niet ontbeere.

Met 1200 à 1500 aldus uitgeruste ruiters, aan welke eenige rijdende artillerie met dubbele bespanning, wordt toegevoegd, moet het een waar genot zijn den partijgangers-oorlog te voeren. Wij bedoelen daarmede echter, dat deze tak van den kleinen oorlog met de groote operatiën in overeenstemming sta, naardien in het tegenovergestelde geval, wel is waar groote ridderlijke daden worden uitgevoerd, maar die dan toch op den loop der groote gebeurtenissen geen invloed uitoefenen, dus voorbijgaande zijn en niets beslissen.

Aan den Ryn, in April 1841.

FRAGMENT

UIT EENIGE GEHOUDEN AANTEEKENINGEN DOOR DEN
KAPITEIN DER GENIE 2de KLASSE, D. L. R. . . .
TOENMAALS IN FRANSCHEN DIENST, GEDU-
RENDE DEN VELDTOGT VAN 1813—1814.

(Vervolg van N°. 4 en slot.)

Deze hoofdstad (Würzburg) en vesting van den Beneden-Main-Kreits en der beide landgerigten, met omtrent 16000 inwoners, heeft 6 poorten, 35 kerken (2), waaronder de eerwaardige domkerk S^t.-Kilian; vele aanzienlijke gestichten, fabrieken van allerlei aard, eene geschut- en klokkengieterij, een oud kasteel Marienburg, ook wel *Frauenburg* genaamd, met een oud slot en een prachtig nieuw residentie-slot, het keurvorstelijk paleis. De *à cheval* gebouwde vesting heeft eenen gedeeltelijk

(1) De generaal *von Marnier* heeft, toen hij te Berlijn aan het hoofd der garde-dragonders stond, omtrent dit voeder proeven in het groot genomen, en nagegaan wat de paarden daarbij tevens vermogen; het resultaat was, dat de paarden, zonder dat zij vermocid waren of geleden hadden, dagelijks in alle gangen acht uren aflegden, en zulks wel gedurende acht, vervolgens gedurende twaalf dagen, slechts door een en twee rustdagen afgebroken. *Karel XII* legde met zijne ruitery aanhoudend 16 tot 20 uren in 24 uren tijds af. Ook heeft de generaal *Mante* lang beproefd de kleeding der dragongers, enz., in het zadekussen der dragonders te bergen, zonder dat hen zulks in den zit hinderde, noch eenig ander ongemak veroorzaakte. Het ware wenschelijk dat de generaal zijne voedingsproeven aan het ruiter-publiek mededeelde, als ook zijne belangrijke beschouwingen de ligte kavallerie betreffende.

(2) Waarvan het gezigt, bij het inmarcheren dezer in kerken zoo rijke stad, onze soldaten schertsende deed zeggen: «Ici nous deviendrons des diables ou des saints.»

gebastionneerden, gedeeltelijk getenailleerden hoofdwal, door eenen bedekten weg met in- en uitspringende wapenplaatsen omgeven, hebbende overigens de escarpe en contre-escarpe gerevêteerd. Het tracé is eene zamenstelling van verschillende versterkings-manieren; sommige gedeelten hebben iets van Bergen-op-Zoom, andere wederom sporen der 2de manier van *Vauban*, terwijl het getenailleerde in den geest der denkbeelden van *Suttinger*, *Landsberg* of *Herbort* is uitgevoerd. Het profiel des hoofdwals is even afwisselend, terwijl de voornaamste kracht der citadel in hare gekazematteerde muren en dekingsmiddelen bestaat (1). Het gedeelte der vesting op den regter Mein-oever heeft 11 en het overzijdsche Mein-viertel, met de daaraan verbonden citadel, 7 bastions. Eene fraaije steenen brug met 6 bogen, waarop de 12 Apostelen, verbindt de beide oevers. De vestingwerken waren in eenen zeer vervallen staat, op verscheidene plaatsen geheel open liggende; ook het rivier front op den regter oever, boven de steenen brug, was reeds sedert eenige jaren geraseerd en tot eene houtmarkt herschepen. Den 19den Junij kwam de generaal der genie *Dode de la Brunerie*, kommanderende de genie bij het observatie-leger van Beijeren, vergezeld wordende door zijnen aide-de-camp, den kapitein *Dordolot*, door de kapiteins *Harmois*, *Delieret*, *Vauwilliers*, *Pot* en den luitenant *Sandifort*. De aanvoerder van genoemd leger was de maarschalk *Augereau*, hertog van Castiglione. De gouverneur van Würzburg was de generaal *Turreau de Linière* (2).

Den 20sten heb ik het kamp voor 12000 man, grootendeels uit de jonge garde, op de hoogten voor de citadel, genaamd *Hexenbrouch*, getraceerd, met barakken uit planken zamengesteld. Denzelfden dag kwam de kapitein der 1e klasse *Riollay*, en nam het kommandement der genie van eerstgenoemden, nog niet herstelden chef de bataillon over. Den 5den Augustus kwam de keizer met den maarschalk *Augereau*, en nam zijnen intrek in den linker vleugel van het keurvorstelijk paleis. — Zijn verblijf duurde maar twee dagen. Het doel scheen: het inspecteren der troepen en een blik op de vesting. De inspectie over bovengenoemde troepen, op den dag zijner aankomst, had plaats buiten het Main-viertel, op den linker oever, aan den voet der citadel, waarbij eene talrijke uitdeeling van eerekruisen plaats had, namelijk 40 per regiment; zulks deed eene wonderbare uitwerking; alles was daardoor, evenals door zijne tegenwoordigheid, geelectriseerd en op nieuw aangevuurd. Rampspoeden, smart en lijden waren vergeten. De inspectie der citadel deed hij te voet. Meer dan een uur

(1) Aangaande de profillen en soort van gekazematteerden bouw, voornamelijk van het kasteel, vindt men eenige min of meer naauwkeurige opgaven in het algemeen bekende werk van *MANDAR*, *Architecture des fortresses*, p. 579—582 en fig. 45—46, pl IV.

(2) Den 15 December 1816 overleden.

was ik, met mijn' chef, de kapitein *Riollay*, in zijne nabijheid; hij vroeg mijn naam en [waar ik het laatst geweest was. Bij deze gelegenheid vroeg de gouverneur ook voor mij het legioen van eer, aan mijnen ijver zoo te Spandau als hier herinnerende: « *c'est bien, c'est bon*, » waren zijne woorden en toch hebben de snel opgevolgde verpletterende gebeurtenissen deze toezegging in vergetelheid gebracht. Op de citadel liet hij zijne ontzaggelijke blikken over de vesting en omstreken weiden. De opgewondenheid der langs zijnen geheelen weg geschaarde bevolking, was door zijne tegenwoordigheid en de kalme gemoedsgesteldheid, die van het voorhoofd straalde, voor den oogenblik verdwenen en de geheele Main-kreits deed hij nu van den schrik zijns naams gewagen. — Niemand onzer kon eenig heimelijk leed in 't gewelfde oog ontdekken; het was alsof eene stem mij zeide: deze mensch is door geen ramp verwinnelijk. Zijne kleeding was eenvoudig; een grijze overrok verborg de eenvoudige frak; hij had eenen handkijker in de regter hand. Het was hier niet de eerste maal dat ik het droombeeld eener nieuwe wereldmonarchie aanschouwde. Mijn vriend had mij niet ten onregte gezegd: « Tu éprouveras du bien-être et de la frayeur, sans savoir pourquoi. »

Den 10den Augustus werd de verjaardag van *Napoleon* gevierd, hetwelk anders gewoonlijk de 13de is, ten einde zulks vóór eenen zichtbaar naderenden en elk oogenblik te verwachten veldslag, nog met den noodigen luister konde geschieden.

Ingevolge eene order van den generaal *Dode*, moest ik den 20sten Augustus naar Kitzingen vertrekken, om er de brug door eene palanke te versterken en andere, naar de gesteldheid, benoedigde verdedigingsmiddelen tot stand te brengen, waarvan ik, na volbragten arbeid, den 26sten daaraanvolgende te Würzburg terugkeerde. Nogmaals werd ik den 31sten dezer maand met eene compagnie ligte infanterie naar Kitzingen gezonden, om deze troepen de doelmatigste verdediging dezer stelling aan te wijzen; wordende door dezen troep tevens de nog niet voltooide enceinte van dezen post voltooid.

Na volbragte bevelen den 2den September te Würzburg teruggekeerd, werd mij door den kapitein *Riollay*, de voltooiing der enceinte van Main-viertel opgedragen.

Den 17den werd ik naar Lengfort gezonden om er de schraagbrug weg te doen nemen, en keerde daarna naar Würzburg terug.

Den 21sten werd de vesting in staat van beleg verklaard, zijnde men verwittigd, dat eene sterke Oostenrijksch-Beijersche kolonne naar dezelve afkwam. Ik liet nu, met den meesten spoed, het meergenoemde rivierfront, regts boven de steenen brug in eenen gebastionneerden vorm afsluiten, wordende de zeer groote voorraad voorhanden hout en boomstammen, tot eene revètering, laagsgewijze met aarde, bevestigd. Hoezeer dit gedeelte eenige dagen te voren nog open lag, en nu slechts

door passagère middelen gesloten, met eene zich flankerende houten escarp voorzien was, hebben de Beijeren dezerzijds geene aanvallen beproefd, en dit revêtement heeft nog lang na de blokkade van deszelfs duurzame kracht getuigd.

De gouverneur had mij speciaal, en zulks in tegenwoordigheid van zijnen staf, de vereerende taak opgedragen, om onmiddellijk onder de bevelen van den generaal *Vascarot*, tot de verdediging van de stad mede te werken, en benoemde mij tot procureur impérial in den krijgswaad, hetwelk Z. Exc. zeide, als een bewijs van onbepaald vertrouwen aan mij op te dragen; want ofschoon deze stad door deszelfs grooten omvang en vervallen profil, met de zwakke bezetting wel niet lang te houden scheen, kon men inmiddels des te meer voorzorgen bij de citadel en het Main-viertel nemen. Onder andere toezeggingen, waarvan de omstandigheden eene verwezenlijking hebben belet, beloofde mij Z. Exc. zijnen invloed tot eene rangsverhooging voor mijn gedrag, zoo te Spandau als hier, en inderdaad vernam ik eerst naderhand, gelijk ook bij het ontvangen mijner hierna te melden demissie uit Fransche dienst van Z. Exc. den minister van oorlog, dat ik tot kapitein der 1ste klasse (1) bevorderd was, zonder echter mijne aanstelling hiervan, zoomin als eene andere mij toegezegde eerbewoening te hebben ontvangen.

De kommandant der genie in de vesting, mijn chef, de kapitein der 1ste klasse *Riollay* (2), bleef nu meer speciaal met de citadel en Main-viertel belast.

Behalve de aan de verdedigingswerken gebezigde 400 man, waaronder verscheidene Duitschers, werden aan den generaal *Vascarot* nog 600 man, allen Franschen *de pur sang*, afgegaan, ten einde voor desertie of verzaking van pligt op de bezette wachten en posten, gewaarborgd te zijn. Niettegenstaande eenige overloopers naar den vijand, gefusileerd werden, kon daardoor de wankelende trouw bij de vreemden niet hersteld worden, zoodat men een getal van wel 150 dezer wankelenden, na hun de uniform uitgetrokken te hebben, over het glacis, naar den vijand wegjoeg. De genoemde generaal had kortelings den Spaanschen veldtogt bijgewoond, waar hij eene wonde aan het regter been bekomen had en daardoor hinkende was. Dit belette echter in geenen deele, dat hij, zoo te voet als te paard, met buitengewone waakzaamheid en voortvarenheid, bij alle gelegenheden een der rapste was, evenmin de vermoeijenissen als de gevaren tellende. — Ook in de listen der verdediging

was hij zeer bedreven: zoo moest ik op zijn bevel, op de meest bedreigde fronten, de buiten-openingen der embrasures van de stukken welke de grachten flankeerden, door ligte en juist passende horden met daarop bevestigde ligte zoden afsluiten, waardoor van buiten geen geschutgaten te zien noch te bepalen waren, kunnende deze ligte masken oogenblikkelijk weggeduwd worden; verder werden enkele ligte vuurmonden op de barbetten teruggetrokken en bij het naderen des vijands allen met bliken doozen geladen; eindelijk beval hij ten strengste, de stilte te observeren, naarmate de kolonne naderde.

Den 24sten October, des morgens ten 8 ure, verscheen een Beijersch parlementair bij de voorposten vóór de Sanderpoort, zijnde de graaf *von Syboldsdorff*, welke, benevens nog drie hem volgende officieren, onverrichterzake en zonder tot eene behoorlijke verkenning in de gelegenheid gesteld te worden, zich even spoedig moesten verwijderen. Dit werd dan ook nog denzelfden avond en den geheelen nacht door een levendig beschieten en bewerpen der stad gevolgd; waarmede in den nacht op het hevigste werd voortgegaan, en ook het stroomagazijn, alsmede de St.-Janskerk in den brand werden geschoten.

Als een' de verbittering en verbolgenheid kenmerkenden trek, willen wij hier nog opmerken, dat de vuren des belegeraars grootendeels tegen het keurvorstelijk paleis gerigt werden, en wel bijzonderlijk op den linker vleugel, welken *Napoleon* kort te voren betrokken had, wordende dit gedeelte geheel met kanonkogels doorboord en de heerlijke kolonade vernield.

Nu zag ik, van achter den saillant van het bastion, regts van de Rijnbecksche poort, dat eene sterke vijandelijke kolonne door de terreingolving zich langs den dwarsweg naar dit front rigtte. Den generaal *Vascarot* daarvan berigt hebbende gegeven, was hij oogenblikkelijk op de plaats, en nu werd dadelijk de grootste stilte aan de met brandende lont gereed staande kanonniërs en aan het, in het midden van dit front, tot eenen uitval gereed staande detachement aanbevolen, en vooral gelast, van zich niet te vertoonen, noch te vuren, vóór dat de vijand den bemuurden contre-escarp afsteeg, hebbende men opgemerkt dat hij ladders en werktroepen, aan de spits medevoerde. De kolonne naderde werkelijk, door een' flauwen maanshijn begunstigd. Ik stond toen neven den generaal, achter de saillant van het bastion, tegenover het paleis, en daar aan alle kanonniërs gezegd was, dat het uitstooten der horde en het vuurgeven door een bepaald sein zoude geschieden, liet den generaal de belegeraars met de ladders tot in de gracht afstijgen, mij zachtjes zeggende: « *ils donnent dans le panneau.* » Het sein werd alsnu gegeven en oogenblikkelijk door een welgerigt kartelsvuur langs de kruin en den voet van den contrescarps-muur gevolgd, als ook door den

(1) Mijne bevordering tot kapitein der genie 2de klasse, dagteekende van den 21sten September 1810.

(2) Deze hoogstverdienstelijke en algemeen beminde officier, was de zoon van een advocaat, te Rheims, en thans nog als kolonel der genie in Frankrijk dienende. Ook van de aan hem te Würzburg toegezegde bevordering tot chef de bataillon, heeft hij eerst later de tot dat tijdstip geantidateerde benoeming ontvangen.

bedekten weg. De kolonne was daardoor gedwongen, om overijld den aftogt te kiezen, wordende tevens door de snel op de barbetten gebragte ligte vuurmonden, op zijnen terugtogt nog beschoten, waardoor de aanvaller, die in het geheel met de aansluiting wel 20000 man telde, ongeveer 300 man en verscheidene officieren bij dezen storm op de plaats liet.

De vijandelijke kolonne stelde zich in bivouac, op een kanonschotsafstand van het glacis. Met dat al zag men nu duidelijk, dat bij eene herhaalde en ernstige inspanning, de vesting, dezerzijds met hare, op vele plaatsen doorkooerbare grachten en vervallen muren, niet houdbaar was.

Den 25sten kwamen nogmaals parlementairen, doch zonder in bunne pogingen te slagen. De spanning onder de talrijke bevolking klom nu ten hoogste, en men voorzag den oogenblik dat men de bezetting zelve tegen haar zoude moeten keeren.

Den 26sten October volgde eene derde sommatie en werd alsnu een verdrag van den volgenden inhoud gesloten:

« Den volgenden morgen, den 27sten dezer, zal de stad door de Franschen verlaten worden, en zullen de Beijeren des namiddags ten 2 ure daar binnen trekken.»

« De Franschen behouden de citadel en het kwartier van den Main (Main-viertel).»

« De Wurtzburgsche troepen bij de bezetting, zullen weggezonden worden, nadat zij van hunnen Hertog de verklaring ontvangen hebben.»

« De fransche bezetting kan in massa of bij gedeelten, naar goedvinden, naar Frankrijk terugkeeren en dit met wapens en bagaadje; alleen zullen de fourgons en bedekte voertuigen onderzocht mogen worden.»

« Zij zullen onderweg gehuisvest en gevoed worden.»

« Men zal van stonden aan wederzijds alle werken staken.»

« De afscheiding zal door den Main en het midden der steenen brug gevormd worden.»

« De gouverneur zal van deze ontruiming aan Z. M. den keizer en koning verslag mogen geven en bevelen ontvangen, ten welken einde een officier onder geleide zal worden gezonden, die de orders van Z. M. zal medebrengen.»

Op den oogenblik van de ontruiming der stad, schoolden eenige grenadiers van de Wurtzburgsche troepen aan de poort van Rheinbeck te zamen, willende de wacht aldaar overrompelen, de poort door middel van onder de kapotten verborgen bijlen en breekijzers, met geweld openen, en naar den vijand overloopen, gelijk mede verscheidene manschappen van de 127ste en 128ste regimenten van linie, waarbij vele soldaten van het Pruisische hulptorps, uit de omstreken van Lübeck en Hamburg behoorden. Hierdoor ontstond, zoo bij deze poort als op de Mainbrug, een ernstig gevecht, waardoor verscheidene dooden en

gewonden vielen. De zich dapper werende wacht bij genoemde poort, in welker nabijheid ik tijdens het voorval was, moest het eerst bijgesprongen worden. Ik zocht een detachement huzaren en rende met hetzelfde naar gemelde poort, waar de wacht reeds verscheidene der aanvallers had doodgeschoten; de overige werden gesabreerd en de woede van de onzen, door een gedurig deserteren nog verhit, was zoo groot, dat ik zelf een 20tal der naar het paleis vlugtenden, niet tegen de scherpte van het zwaard kon beveiligen. — Deze woeling werd alzoo door geweld in bloed gestikt.

Den 27sten October werden de Wurtembergsche troepen, een gedeelte der bezetting van de citadel uitmakende, naar den vijand teruggezonden. Nog denzelfden avond vertrok de aide-de-camp van den generaal *Turreau* met dépêches voor Z. M. den keizer en koning. De generaal *Vascarot* nam nu de functien van kommandant der citadel waar. De bezetting der citadel en van de benedenstad bestond uit de 115de, 127ste en 128ste regimenten, 3 kompagnien artillerie en 1 kompagnie sappeurs, de laatste onder bevel van den kapitein *Dussard*; eindelijk, eenige huzaren van het 15de regiment, te zamen ongeveer 3050 man.

Den 1sten Januarij 1814 was de desertie reeds tot 300 man gestegen en de verbittering welke daardoor ontstond, schijnt ook nadeelig op de eerbewijzen aan vreemden gewerkt te hebben. De goeden moesten zigthbaar voor de kwaden lijden.

Den 13den Januarij bleven ons nog maar 12 ossen over. Van dit tijdstip af tot den 31sten Januarij, geschiedde de vleeschuitdeeling, als volgt:

2 Dagen paardenvleesch	} de ration 6 oncen.	
1 Dag gezouten vleesch		— " 4 "
1 Dag versch vleesch		— " 4 "

Van den 1sten tot den 20sten Februarij was deze uitdeeling:

4 Dagen paardenvleesch	} De rations als voren.
3 " gezouten "	
1 " versch "	

Den 1sten Februarij heeft men aangevangen met het wegemen der jaken van de gebouwen, belendende aan het groote buskruid-magazijn.

Den 3den moest, als een gevolg van dezen onvermijdelijken maatregel, het beeld van de Heilige maagd op den toren, vlak neven het groote buskruid-magazijn, mede afgenomen worden. In den grooten vergulden bol vond men twee met zorg gesoldeerde doozen. De eerste van koper, hebbende 6 duimen in het vierkant en 3 hoog, bevattende de navolgende inschriften en geschiedkundige herinneringen op perkament:

1°) Dat de geheele spits van dezen toren door een onweder, op den 16den December 1660, was afgerukt en vernield, doch

den 6den Julij 1661 hersteld; 2°) dat dit beeld, na beschadigd te zijn geweest, den 16den April 1695 weder geplaatst is; 3°) dat deze beeldtenis der Heilige Maagd, ter Eere van God en zijne Moeder, op den 1sten Februarij 1708 door *Johan Philippe*, bisschop van Wurzburg, hertog van Franconië, op het tijdstip (den 17den Junij 1707) dat zijn land door de Franschen bedreigd en door zijne naburen verlaten werd, is aangebragt; 4°) Nogmaals hersteld en geplaatst den 2den Februarij 1743; 5°) de landsmunten van het jaar; 6°) verschillende reliquiën en gebeenten van *St. Bonifacius* en anderen; 7°) eenige door den Paus gewijde kruisen, enz.

De tweede doos, van lood, hebbende een gelijk grondvlak, maar slechts 1 duim hoog, bevatte de processen-verbaal van den vergulder, timmerman, enz., die een en ander in 1743, hersteld en weder geplaatst hebben.

Den 4den Februarij werden al deze voorwerpen door den gouverneur aan de magistraat der beneden-stad in de beste order ter hand gesteld.

Den 20sten Februarij tot den 28sten Maart had de uitdeeling van vleesch, volgenderwijze plaats:

5 Dagen paardenvleesch	} De ration van 6 oncen.	
5 " gezouten "		" " " 4 "
1 " versch "		" " " 4 "

Van den 15den Januarij tot den 28sten Maart zijn er 96 paarden geslagt. In het begin der maand Maart heeft men al de boomen op de citadel en in de beneden-stad geveld, en tot brandhout voor de bezetting gebruikt; deze verbruikt zijnde, is men voortgegaan met de daken in de beneden-stad en citadel tot hetzelfde einde af te breken.

Den 28sten hebben wij het grootste gedeelte der beneden-stad ontruimd, onder de navolgende voorwaarden:

- 1°) Dat de bezetting alleen op het woord krijgsgevangen is, en deze overeenkomst eerst eene maand na deze ontruiming zal geratificeerd worden.
- 2°) Dat de zieken en gewonden in het hospitaal, door den vijand zullen verzorgd en verpleegd worden.
- 3°) Dat de vijand voor onze paarden hetzelfde getal ossen zal geven.

Na de sluiting dezer overeenkomst, hebben wij dan ook 64 ossen voor onze laatste paarden bekomen, namelijk voor 42 paarden van de huzaren en trein en 22 van de officieren, waaronder ook mijn vlugge polak, na de onwaardeerbaarste diensten aan zijnen meester bewezen te hebben.

Den 28sten Maart heeft men de uitdeeling van zout moeten staken; hebbende men daarvoor gedurende eenige dagen een klein ration gezouten vleesch en wat pekkel rondgedeeld.

Den 22sten April ontvingen wij de tijding van het verlaten van eenige sterke plaatsen, als een gevolg der genomen be-

schikkingen in Frankrijk, na de abdicatie van *Napoleon*, den 11den April 1814.

De gouverneur zond den chef van den generalen staf, de kolonel *Collot*, vergezeld van een Wurtembergsch officier, naar Parijs, ten einde zich daar, op de plaats, van de toedragt der zaken en de verandering der Fransche regering te overtuigen, als ook berigten in te winnen aangaande de bevelen en beschikkingen over de bezettingen der sterke plaatsen in Duitschland, voor den terugkeer in Frankrijk.

Den 22sten April had de desertie het cijfer van 890 bereikt, waarvan echter meer dan het $\frac{3}{4}$ gedeelte geene eigenlijke Franschen waren, en die wij, op ontrouwe voornemens verrassende, naar den vijand wegzonden, na hen van wapens en uniform ontdaan te hebben. Dien dag heb ik de wapening der citadel nog opgenomen, bestaande in 64 vuurmonden, te weten: Kanons: 6 van 24 $\mathcal{E}$, 2 van 18 $\mathcal{E}$, 10 lange van 12 $\mathcal{E}$, 6 korte van 12 $\mathcal{E}$, 2 lange van 6 $\mathcal{E}$, 14 korte van 6 $\mathcal{E}$, 8 van 5 $\mathcal{E}$; *Mortieren*: 2 van 12 d^m . en 8 van 8 d^m . 10 lijnen; *Houwitser*s: 4 van 6 d^m . 4 lijnen en 2 van 24 d^m .

Den 5den werd de witte vlag op de citadel gheschen.

Den 21sten Mei, na alle noodige bescheiden en officiële orders ontvangen te hebben, werd de citadel met wapens en bagage verlaten. Het medegevoerde geschut bestond in 4 kanons van 6 $\mathcal{E}$ en 2 houwitseren van 6 d^m ., 6 kaissons en 1 reserve-affuit. Men gaf het overige aan de troepen van den Groot-Hertog over.

Uit den inhoud der ontvangene officiële stukken van den minister van oorlog, meenden de kommandanten van het Fransche leger gerechtigd te zijn, om, in afwachting van het officiële ontslag, aan vreemde officieren eene magtiging te kunnen verleenen, voor zoover deze officieren niet in Fransche dienst onder de nieuwe regering wenschten te blijven, en welke daartoe een' nieuwen eed moesten afleggen, om inmiddels naar hun vaderland terug te keeren.

Thans voor het eerst van al de groote staatsgebeurtenissen behoorlijk ingelicht, en hoe de bondgenootschappelijke troepen onder medewerking des opstands in Holland, de wettige oude regering hersteld hadden, gaf ik van dezen oogenblik af mijn verlangen te kennen van niet meer in Franschen dienst te blijven. Mijne wenschen willende bevorderen, reikte mijn chef, mij den navolgenden brief uit:

« *Le Commandant du Génie de la place de Wurzburg, à M^r. D. L. R.*

... *Capitaine du Génie.*»

« Je vous prévins mon chér camarade, que j'ai reçu de son Excellence le Ministre de la guerre une lettre qui vous autorise à rentrer en Hollande.»

« Agreéz, je vous prie, l'assurance de mon amitié. »

Mariembourg, le 20 Mai 1814. »

« RIOLLAY, cap^{no} du génie de 1^r classe. »

Ik begreep dat deze brief eigenlijk niets meer dan eene voorloopige vergunning uitdrukte, om, in den thans bevredigenden toestand van zaken, naar het vaderland ongemoeid te kunnen terugkeeren, en onderweg niet voor een' deserteur gehouden te worden, maar geenszins een behoorlijk officieel ontslag, waarmede ik, naar mijne begrippen van eer, mij niet op eene eerlijke wijze konde verantwoorden, en verzocht dus op nieuw dat men mij bepaaldelijk *het ontslag*, in eene ministeriële missive uitgedrukt, mogt verleen; mij onbevoegd achtende alsnog mijn lot van mijne brave kameraden te scheiden, en besloot nu in afwachting, geen gebruik van bovengenoemden brief te maken, maar den terugmarsch naar Frankrijk met de bezetting te doen. Mijn chef en edele vriend drukte mij nu, met blijken van aandoening, de hand en overlaadde mij met broederlijke zorg en teerhartige deelneming.

De ontvleeschde arm en de verbleekte aangezichten der spookstaltige bezetting wekten, zelfs bij onze bitterste vijanden, medelijden op, ons overal met eene ware menschlievendheid ontvangende, en het weinige dat hun was overgebleven, met ongeveinsde gulheid deelende. Zelfs in Frankrijk teruggekeerd, deed nog het van ellende verbleekt en hol aanschijn, ons den bijnaam van « *les fantômes de Wurzburg* » geven; doch hier was weldra al het leed en al de smart vergeten (1). Meer dan het $\frac{1}{2}$ der bezetting was aan ziekte en ellende bezweken.

Onze marsch ging over Bisschofsheim, Adelsheim, Neckelzelz, Sinzheim, Brucksal en Schreck op den regter Rijn-oever, van daar op Leimersheim, waar de kolonne, volgens hier ontvangene bevelen, naar Straasburg rigting nam. De kapitein *Riollay* moest daarentegen naar Landau, waar wij te zamen, na een hartelijk vaarwel aan den ganschen staf, den 27sten Mei aankwamen.

Te Landau ontving de heer *Riollay* de tijding zijner bevordering tot chef de bataillon, en ook verzekerde men mij dat ik tot kapitein der 1ste klasse was opgeklommen; verder vernam ik, uit eene mij medegedeelde correspondentie, dat

(1) Uit eene gehouden aantekening der duurte van eenige levensmiddelen te Wurzburg, het volgende:

	2 Maanden na de blokkade.	Voor de blokkade.
Eén pond koffij of suiker.	6 fl. 2 sols.	1 fl. 5 sols.
Idem boter.	1 » 5 —	» » 8 —
Idem tabak.	4 » » —	» » 12 —
Een flesch cognak.	7 » » —	1 » 4 —
Eene gans.	5 » » —	2 » » —
Een kapoen.	7 » » —	4 » » —
Een eendvogel.	2 » » —	» » 10 —
Eene kip.	8 » » —	» » —
Eén pond kaas.	1 » 10 —	—

mijn verzoek tot ontslag bij het ministerie was ontvangen, en met anderen spoedig gezamenlijk zoude worden gegeven. Eene terugreize op dezen oogenblik, waartoe ik mij nu in afwachting gerechtigd achtte, werd, wegens geldsgebrek, hoogst-moeijelijk, daar een klein voorschot op achterstallige soldij, naauwelijks toereikende was, om mij eenige hoogst noodwendige kleedingstukken aan te schaffen; dit bemerkende, gaf mijn edele wapenbroeder mij een voorschot van al wat hij bij mogelijkheid konde missen, zijnde 200 franken, waarop ik onder een gevoelig vaarwel, den 1sten Junij 1814, de reize naar het vaderland aannam.

In het vaderland teruggekeerd, wachtte ik nog eenen geruimen tijd te vergeefs het gevraagde en mij toegezegde officieel ontslag, waarom ik besloot daarop, bij missive van den 10den September, andermaal aan te dringen en nu ontving ik den navolgenden brief:

« *Ministère de la guerre.* »

7me Division. *Paris, le 24 Septembre 1814.*

« Bureau du personel du génie. »

« Je vous annonce, monsieur, que d'après votre lettre du dix de ce mois, j'ai accepté la démission que vous avez offerte de votre emploi de capitaine en premier de l'état major du corps du génie français. »

J'ai l'honneur de vous saluer!

*Pour le Ministre, Secrétaire de la guerre
et par son ordre,*

Le-maréchal-de-camp de génie, chef de la 7e division,
Baron DE CAUX. »

à M^r. D. L. D. L. R., capitaine en
1er de l'état major du génie.

Weldra ontving ik van mijne oude wapenkameraden menigen brief, de reinste vriendschap en toegenegenheid ademende, waarbij dan ook aan onze lotgevallen herinnerd werd, als ook een zeker overzigt aangaande de meening en gehouden aantekeningen rakende verscheidenen, die zich, zoo als zij het noemden, door eene onwederstaanbare vaderlandsliefde weggesleept langs een korteren en althans minder officielen weg, van het oorlogstooneel hadden weten te verwijderen.

Hoedanig dan ook dit getrouwblijven aan mijn vaandel, als toch steeds eene eerste heilige en ijzeren krijgsplicht, aanvankelijk moge beschouwd zijn geworden, en velen zelfs tot een werkelijk nadeel verstrekte, is het de grootste zelfvoldoening van mijn volbragte militaire loopbaan. Immers, nadat de, het gezigt en oordeel, bedwelmende rook eener omwenteling verdwenen is, drijven eerlijke beginselen wederom boven, en de geschiedenis blijft zoo voor de Natie als voor familien!

D. L. D. L. R.

In de *Allgemeine Militär-Zeitung* van April jl., staat een artikel, waarin, naar mijn inzien, veel goeds voorkomt. Bij de vertaling heb ik hier en daar veranderd of weggelaten, en ben er welligt in geslaagd daardoor iets te leveren, dat geschikt is om in den *Spectator* te worden geplaatst, en dat van toepassing kan geacht worden op het bij ons bestaande. Waar onze Duitsche pruttelaar zijne poëzij van daan heeft gehaald, zegt hij niet; zij is op goed geluk, zoo slecht mogelijk, vertaald door

NURKS.

GEDACHTEN OVER DEN ALGEMEENEN STAF.

Alle hoogere kennis van het leger vereenigt zich in den Algemeenen Staf, en wordt daardoor vertegenwoordigd; hij is tevens de kweekschool der veldheeren, wier hulp en werktuig hij is.

Vooreerst wil ik opgeven, welke kennis van den staf-officier, die dezen naam met regt wil verdienen, mag geëischt worden.

De officier van den algemeenen staf moet, voor hij daarin toegelaten wordt, eene uitgestrekte wetenschappelijke vorming verkregen, en vooral zijne eigene taal grondig geleerd hebben, zoodat hij zich daarin juist, sierlijk en met gemak weet uit te drukken. Hij moet de beteekenis van elk woord naauwkeurig kennen en zich daarbij de kunst hebben eigen gemaakt, om zich altijd bepaald uit te drukken, en tevens zoo edel als het in 't algemeen den ridderlijken officiers-stand betaamt, en dit zonder de pen of het voorhoofd aan stuk te kaauwen of te wrijven. Niet gezwollen, niet overladen, zal zijn stijl echter gewrongen kortheid bijna evenzeer vermijden, als wijldloopige herhalingen, die dochters van verwarde begrippen. Dikwijls, echter, kan het ook gebeuren dat de staf-officier denkbeelden moet uitwerken, die de zijne niet zijn, maar van eenen hoogereren wil uitgaan; moge hij dan met zelfsverloochening arbeiden, en in de overtuiging dat het geheel alleen dan aan den gang wordt gebragt, wanneer ieder, naar zijn standpunt, met trouwe pligtsbetrachting in het raderwerk past. Wanneer de staf-officier den bevelhebber tot zijne onderhoorigen laat spreken, zal hij wel doen van alle harde vormen te mijden, en, zelfs bij teregtwijzingen, den toon van militaire welvoegelijkheid te behouden, waardoor het gevoel van eer niet wordt gekwetst en voor het oogenblik van 't gevaar ongeschonden bewaard blijft. Daarentegen mag hij zich door geene vriendschap of bijzondere belangen laten verleiden, om een' zachteren toon te laten hooren, daar waar een' grove misslag scherpe verwijten zoude eischen.

Van den Nederlandschen staf-officier verlang ik, behalve de grondige kennis van zijne moedertaal, dat hij met gemak en juistheid Fransch en Hoogduitsch schrijft en spreekt, en Engelsch kan verstaan en vertalen. Het zou voorzeker niet kwaad zijn, zoo hierbij ook nog de kennis van doode talen werd gevoegd, als strekkende deze niet alleen ter voorbereiding tot het aanleeren van de levende, maar ook tot vorming van den goeden smaak en tot veredeling van den geest; maar de inrigting van het middelbaar onderwijs, in verband met de opleiding tot den militairen stand, zal dit vooreerst bij ons wel niet gedoogen.

Van de overige schoolwetenschappen gewaag ik verder niet. Aardrijks-, land- en volkenkunde en geschiedenis, zal de wetenschappelijk gevormde officier naderhand van zelve door het bestuderen der bronnen uitbreiden; hierbij zullen de werken van eenen *Gibbon*, *Joh. von Müller*, *von Rotteck*, *Hooft*, enz., met reisbeschrijvingen hand aan hand gaan.

De staf-officier moet zich de kennis der natuur- en werktuigkunde verschaffen, en als voorbereiding de geheele zuivere wiskunst grondig bestudeerd hebben.

Onafhankelijk van deze voorbereidende wetenschappen, is de ware proefsteen voor eenen staf-officier, dat hij in de Taktiek en Strategie volkomen meester moet zijn. Niets mag hem daarin duister of onduidelijk blijven: van de beweging van een enkel rot tot die van vereenigde strijdkrachten, van de leiding eener patrouille tot de dekking of vervolging van een geslagen leger, van den dagmarsch van een regiment, tot de operatie-lijnen van een oorlogstooneel, moet hem alles helder en klaar zijn, en moet hij de verschillende gevoelens over al deze zaken kennen en overwogen hebben. Zonder juist met alle werken over taktiek en strategie bekend te zijn, moet hij echter de nieuwste met oordeel lezen, en de beste bestuderen. Hij moet zich in deze wetenschappen een stelsel hebben gevormd; *Polybius*, *Cesar*, *Gustaaf Adolf*, *Eugenius*, *Turenne*, *Frederik*, *Napoleon*, *Jomini*, *Aartshertog Karel*, *von Clausewitz*, enz., moeten in daden en geschriften levend voor zijnen geest staan, en hij moet zich nogtans door geen dezer zonnen laten verblinden. Strandt hij op de schijnbaar overdrevene afwijkingen van *von Clausewitz*, en zulks zal nog menigen sukkel te beurt vallen, zoo is het zeer te wenschen dat deze verstandelijke schipbreuk gedurende den vrede moge worden ontdekt, opdat niet duizenden het slagtoffer eener verkeerde theorie worden. Men geloove toch niet, dat men officieren, die verkeerde denkbeelden over taktiek en strategie koesteren, in den generalen staf kan toelaten, om hen werk te doen verrigten dat voor de hooger vliogenden wat te werktuigelijk schijnt; men denkt hen slechts te dulden, en ziet met eene soort van onverschilligheid op hen neêr, tot de ancienneteit ze plotseeling in een' rang verheft, tot welker bekleeding men hen altijd onbekwaam had geacht.

Niet naar het zwakke begrip van menschenverstand, Gaan de magten te werk, die des noodlots draden besturen.

Onder al de officieren van het leger, moeten die van den staf het meest bekend zijn met de oude en nieuwe krijgsgeschiedenis. De combinatiën der veldheeren, de sterkte en 't gebruik der troepen, het tooneel des oorlogs, zoowel wat den vorm als wat de voortbrengselen aanbetreft; de slagvelden, enz., moeten zij kennen, en uit alle verschillende oogpunten weten te beoordeelen en te ontleden.

De officier van den algemeenen staf moet de theoretische kennis van den ingenieur bezitten, en slechts het werkdadige der uitvoering aan dezen overlaten. Hierin ligt niet opgesloten, dat de staf-officier vestingen moet weten te bouwen, maar hij moet de plaats en den aanleg van nieuwe sterkten bepalen, zoowel als de wijziging van oude en onnut gewordenen. Hier betreft het namelijk zaken van blijvend aard, en die zoo beslissend op den uitslag van den krijg werken, dat een juist oordeel daaromtrent niet dan uit eene algemeene beschouwing van

den oorlog kan worden afgeleid. Het spreekt van zelf, dat zulk eene beschouwing de vrucht van een' strategischen bodem moet zijn, en alzoo uitsluitend tot het gebied van den algemeenen staf behoort. Bij een nieuw aan te leggen vesting zou de staf-officier moeten bepalen, of daarmede eene verschanste legerplaats zal worden verbonden, of afgezonderde sterkten dan wel eene zamenhangende insluiting zal worden aangewend, verder ook de sterkte der bezetting en de grenzen van den duur eener belegering. Het stelsel van versterking en het ontwerp tot den bouw der onderscheidene werken, mogen verder aan den ingenieur worden overgelaten, doch de staf-officier moet diens voorstellen toetsen. Er zijn voorbeelden van, dat men niet altijd dus gehandeld heeft, maar de ingenieurs hunnen gang liet gaan, doch men gevoelde hiervan ook later de nadeelen, en nieuw aangelegde werken kunnen de gebreken der oude niet altijd verhelpen. Op gelijke wijze als bij den bouw van vestingen, zal men in 't algemeen bij het aanleggen van versterkte liniën, bij het in staat van verdediging brengen van kusten, enz., den staf-officier moeten laten handelen en medewerken.

De officier van den algemeenen staf zal beoordeelen, of eene belegering zal geschieden, welke vesting daartoe gekozen zal worden; ook sommige punten van het beleg, als de bestorming, enz., hangen van zijne beslissing af. De eigenlijke leiding daarvan, zal echter aan den ingenieur worden overgelaten, en hem daarbij de sappeurs en mineurs ondergeschikt zijn.

Wat de andere technische vakken, met name de pionniers en pontonniers aangaat, zoo zal de staf-officier wel is waar aanwijzen, welke wegen, overgangen, bruggen, enz., vernield, welke hersteld, verbeterd of nieuw aangelegd moeten worden, doch de uitvoering zelve behoort niet tot zijn gebied.

Het vak van den geographischen ingenieur staat in zulk een naauw verband tot den strategischen werkkring, dat men het bijna als tot den algemeenen staf behoorende, moet beschouwen. De geographische ingenieur wordt bijgestaan door de guides, en beiden zijn werkzaam bij de verkenningen der officieren van den algemeenen staf. De ingenieurs zullen daarbij tot opnemen en schetsen worden gebruikt, terwijl de guides de hun aangewezen punten moeten opzoeken, en later troepen, pionniers, enz., naar bepaalde plaatsen geleiden. Even als zich de geographische ingenieur moet onderscheiden door het vaardig begrip van eene streek lands, moeten de guides een besef van plaatsen en wegen hebben, 't welk bezwaarlijk door studie te verkrijgen is. De guides zijn buitendien belast met het opsporen en aanbrengen van boden, en behooren zoowel tot het topographische bureau, als tot dat der ingewonnen berigten en tot het bespiedingsstelsel. Al ware het ook overdreven, zoo men van den officier van den algemeenen staf, vóór hem daarbij toe te laten, eischte, dat hij eerst geographisch ingenieur wierd, zoo is het toch onontbeerlijk voor hem dat hij kunne teekenen en opnemen. Zoo ook moet van hem worden verlangd dat hij in de hoogere geodesie bedreven zij, en dat hij het werk kan verrigten waarop het in kaart brengen van een geheel rijk gegrond wordt, waartoe dan ook de barometrische en trigonometrische waarnemingen behooren.

Van veel gewigt is natuurlijk het bespiedingsstelsel bij den algemeenen staf, en het is van groot belang dat de officieren van dit korps voor voldoende bespieders zorgen, en de inwo-

ners en gevangenen behoorlijk uitvragen, een werk, waartoe een blik die het geheel omvat, zeer gezond menschenverstand, juist oordeel, en veel menschenkennis vereischt wordt, terwijl een innemend uiterlijk, dat met eene gemeenzame taal de hebberlijkheid paart om zich op de hoogte van het volk te stellen, mede tot het doel helpen geraken. Bij hetgeen ik vroeger in 't algemeen over de taalkennis van den staf-officier heb gezegd, komt hier nu nog, dat hij nimmer geheel aan zijne bestemming zal kunnen voldoen, zoo hij de taal niet spreekt van het land, waarin de oorlog gevoerd wordt.

De staf-officier moet in allen opzigten *braaf* zijn; hij moet *oprecht* zijn, *vast* van inborst en van vriendschap, een slaaf van zijn *woord*, dat hij niet ligtvaardig wegschenkt, *geheimhoudend*, zonder hiermede te koop te loopen, *bescheiden*, met lijf en ziel de zaak van zijn land toegedaan, *onwankelbaar* in zijne trouw, en bezielde door dien bedaarden moed, die midden in 't gevaar koud en bedachtzaam laat, en het doet versmaden van te koketteren met iets wat bij ieder braaf soldaat eene stilzwijgende veronderstelling is. Daarbij moet hij in den volsten zin des woords *regtvaardig* zijn; kuiperij moet hem vreemd blijven, en den meerderen invloed van zijne standplaats mag hij in den omgang met andere officieren nimmer doen gevoelen. Jegens de in rang boven hem verhevenen, van welk wapen ook, moet hij zich met eerbied gedragen, en nooit vergeten dat hij eigenlijk geen gezag uitoefent, maar slechts op last van den bevelhebber handelt. In kleine diensten heb ik wel eens meenen op te merken, dat officieren van den staf, die van andere wapens met eene soort van aanmatiging bejegenden, en zelfs met een' aan verachting grenzenden blik op hen neêrzagen. Wat veldheer zoude ooit op den inval komen van zijn leger te willen verachten, en zij, die niet meer zijn dan zijne werktuigen, zouden de aanvoorders van dit leger zoo wagen te beleedigen? Immers gaf een vorst een zijner adjudanten zijn afscheid, omdat deze zich met trotschen eigenwaan jegens officieren had gedragen, en voerde daarbij aan, dat hij gedwongen was, zulk een gedrag zoo te straffen, om zijne brave officieren niet in den waan te laten dat hij zulks goedkeurde.

Het *seinen* door telegraphen, enz., behoort in den oorlog onder de leiding van den algemeenen staf; het is bij gevolg noodig dat de officieren van dat korps zich reeds in vredes-tijd met het daarmede in betrekking staande bekend maken. Op het tegenwoordig oogenblik zoude daartoe behooren, dat de proeven, reeds met elektro-magnetismus genomen, herhaald werden, om daardoor tot een bepaalden uitslag te komen. Al schijnt deze soort van telegraphie ook niet bij een bewegend leger van mogelijke toepassing, zoo ware zij echter welligt bij de verdediging van vestingen, liniën, enz., en buiten dat in kantonnementen aan te wenden.

De *artillerie* vervaardigt de vuurwapens en wat daartoe behoort, en gebruikt een deel daarvan; het wetenschappelijke van de middelen die daartoe worden aangewend, moet den staf-officier bekend zijn. Alzoo moet hij niet alleen de behandeling van hout en metalen, bij het bewerken, smeden en gieten, theoretisch kennen, maar vooral ook gemeenzaam zijn met de uitwerking van het geschut. Geene verandering of verbetering in de inrigting van dat wapen, hetzij in het materieel hetzij in de vechtwijze, mag den staf-officier vreemd blijven.

De *kavallerie* en *infanterie* zullen ieder op zich-zelve voor hare taktische vorming zorgen, en daartoe van goede exercitien en dienst-reglementen voorzien moeten worden, doch deze laatste, zooals in 't algemeen alle reglementen voor de drie wapens, moeten steeds onder het oog van den algemeenen staf ontworpen of veranderd worden. Elk wapen toch, moet zijne reglementen ontwerpen in overeenstemming met de eigenschappen der beide andere, terwijl een gelijktijdig omvatten van de drie wapens, zonder vooringenomenheid voor een derzelve, slechts bij den algemeenen staf kan gezocht worden.

Indien nu verder de oefeningen der troepen onder het bestendig toezigt van den staf moeten staan, waarbij deze den graad van bedrevenheid met den daartoe besteedden tijd vergelijkt, en het oog houdt op de verkregene beweegbaarheid en geoefendheid in den wapenhandel, zoowel als op de afwijkingen van de gegevene voorschriften, zoo behooren de legeroefeningen, waarbij verscheidene wapens te zamen werken, nog te meer, niet dan onder de leiding van den algemeenen staf te geschieden. Hier is dan ook het eigenlijke veld, waar de jongere staf-officiëren tot hun gewichtig oorlogswerk voorbereid worden, en blijken kunnen geven van dien militairen oogopslag, die nimmer zonder zeer gunstige natuurlijke begaafdheden kan verkregen worden. Welke gaven of welke kennis de staf-officier ook moge bezitten, zoo zal hij echter nimmer op zijne plaats zijn, zoo hem den veldheersblik faalt, waardoor, hoe verward ook het oorlogsspel zich voordoet, het beslissend punt en de middelen om langs den kortsten weg het doel te bereiken, met zekerheid erkend worden. Daarom ook zal men nimmer een goed staf-officier vormen uit dat wiskunstig vernuft dat alles wil berekenen, noch uit gindschen in stelsels zich verliezenden redenaar, of uit dien diepen denker, wiens woorden allen gewogen zijn, evenmin als uit dien zich-zelfen te hoogschattenden pedant, of dien proefondervindelijken wijsgeer, die alles uit ervaring wil afleiden, of uit het gansche overige leger van meer of min scherpgeteekende specialiteiten.

Evenmin, verder, deugt hij daartoe, die in gevaar van schipbreuk te lijden, zich in een « onderwijs in het zwemmen » verdiept, of die omringd door vuur, naar een recept voor een brandvrijen mantel zoekt, evenmin als hij, die, door roovers overvallen, het geregt te hulp roept.

Onder het onmiddellijk beheer van den generalen staf bevindt zich eene verzameling van alle in 't licht komende kaarten en boeken, waarvan alleen worden uitgezonderd de algemeene en bepaald slechte kaarten, en de boeken die, of volstrekt van geen krijgskundig belang zijn, niets dan bekende zaken bevatten, of volstrekt niet deugen.

De algemeene staf bezit de reglementen van alle militaire mogendheden, en de uitgebreidste opgaven over de inrigting van vreemde legers, althans voor zoover daarbij iets eigenaardigs voorkomt. Sterkte en indeeling der legers, tijd van dienst, oefening, enz., behoort hierbij te huis. Verder worden de landen waarin vermoedelijk oorlog zal kunnen worden gevoerd, in vreedstijd door de staf-officiëren bezocht, en daarbij zeer uitvoerige aardrijkskundige en statistieke bescheiden verzameld. Ook aan dit werk zal men kunnen zien, of de verzamelaar meer naar de dikte dan naar den inhoud heeft gerekend, en alzoo, of hij het opmerkingsvermogen bezit, zonder hetwelk

zelfs de voorbereidende veldheersschool onmogelijk is. Voor hem, die daarbij de diepte der slooten peilt, en de vochtige weiden aanteekeent, zal het licht der waarheid nimmer schijnen.

De algemeene staf bezit naauwkeurige plans van alle vestingen, en althans bij voorkeur van diegene welke op het oorlogstooneel liggen. Modellen echter zijn hierbij onnoodig, als zijnde die meer voor kinderen ingerigt. In de eerste plaats kunnen daarbij de plans van de eigene vestingen gemist worden. Al wat daartoe betrekking heeft, kan nergens beter dan in de plaats zelve bewaard worden. Uit dit alles volgt zeker dat de werkkring van den algemeenen staf zeer uitgebreid is, doc dit volgt ook reeds uit zijnen naam, en bij het door mij aangehaalde, zijn geene hersenschimmen nagejaagd, maar altijd meer of min de bestaande inrigtingen in 't oog gehouden.

Ongetwijfeld zijn dan de diensten van den algemeenen staf van zeer onderscheidenen en uitgebreiden aard, maar daarentegen wordt zijne betrekking in den oorlog vereenvoudigd; daar wordt zij werkzamer en gewigtiger, terwijl geene studien meer te pas komen, maar een vruchtbare geest zijne vruchten voor den dag moet brengen. De algemeene staf moet het operatieplan ontwerpen; hij bestuurt den marsch der troepen en zorgt voor hunne verpleging; hij stelt de bevelen van den veldheer en voert zijnen briefwissel over de dienst; de onderhandelingen, enz.; hij zorgt voor het verkrijgen en gebruiken van oorkonden en berigten; hij houdt zich voortdurend bekend met de sterkte en stelling van de eigene, zoowel als van de vijandelijke troepen, met de bijzonderheden omtrent den persoon van den vijandelijken aanvoerder en van zijne voornaamste onderhoorigen; hij regelt het ontwerp tot het gevecht, waarbij hij het gunstigst aanvalspunt zal moeten kiezen, en hierbij met inspanning van alle zijne vermogens zal werken. In 't algemeen, al staat ook het legerhoofd op de hoogte van zijn' tijd, en al bezit hij een' hoogen graad van kennis, zoo moet toch de algemeene staf naar alle zijden het verstandelijk oog van den veldheer uitmaken, en, terwijl hij zijn krijgskundige geleigeest is, dezen echter geheel zelfstandig laten beslissen. Daarom is het te wenschen, dat de algemeene staf, in tijd van vrede, niet meer dan het belang van de dienst eischt, van zijne eigenlijke bestemming worde afgetrokken, opdat hij met waardigheid aan de hooge eischen beantwoorde, die hem in den oorlog zullen worden gedaan (1).

IETS OVER DE LADING DER PERCUSSIE-GEWEREN.

In het belang van mijn wapen als infanterie-officier, geef ik ter beoordeeling aller kameraden de volgende opmerkingen, betrekkelijk de voorloopige veranderingen in het exercitie-reglement toepasselijk, op de slaggeweren.

---

(1) De steller van het oorspronkelijke artikel vordert veel, zeer veel — misschien, om iets *meer* dan gewone kundigheden te erlangen. Veeltijds echter leidt dit naar oppervlakkigheid: iets dat nimmer in den smaak van onzen geestigen vriend en hooggeschaten correspondent *Nurks* kan vallen. Overigens kunnen wij ons met vele dezer vrome wenschen vereenigen.

De Redactie.

Deze lading van elf tempo's, welke uit de vereeniging van het slaghoedje met de patroon volgt, is gevaarlijk, ondoelmatig en niet eenvoudiger dan de behandeling van het geweer, wanneer patroon en hoedje afzonderlijk zijn.

In de veronderstelling dat de patroontasch voor en op het lijf is, waaraan op de regter zijde een zakje, houdende 50—100 slaghoedjes, en dat aan het geweer eene verzekering is, zal men de vuurtaktiek met die zekerheid en vaardigheid uitvoeren, zooals de hedendaagsche geest van oorlog vereischt.

Het vervolg zal genoegzaam aanduiden, dat de patroon, hoe eenvoudig ook daargesteld, niet met het slaghoedje vereenigd mag zijn.

Positie van den soldaat met het geweer, zooals het reglement dit voorschrijft, bij het dragen van het geweer als onder-officier:

LADING IN VIJF TEMPO'S.

Laadt = GEWEER.

Eerste tempo. Eerste beweging. Met de linker hand het geweer forscht ter hoogte van den regter schouder vatten, het geweer kort langs het lijf brengen op de linker zijde, rustende de hand op de linker heup, de loop naar voren en een weinig voorover gebogen, terwijl de regter hand tegelijkertijd in de patroontasch gaat, vattende de patroon naar het reglement.

Tweede beweging. Den linker arm uitstrekken, de kolf zacht op den grond zetten, de linker voorarm tegen de heup, de tromp voor het midden van het lijf, de hiel van de kolf naar achteren terug getrokken, naardat de man groot is, tegelijkertijd wordt de regter hand, houdende de patroon tusschen de tanden, naar boven gebracht.

Derde beweging. De patroon van de regter naar de linker zijde ter hoogte van de tromp brengen, de regter hand dadelijk omgekeerd, om het kruid in den loop te storten, de vingers welke gesloten zijn en naar het ligchaam gekeerd, de patroon eveneens vasthouden, de elleboog ter hoogte van het gewricht der hand en de kogel met den voorsten vinger in den loop drukken.

Trekt uit = STOK.

Tweede tempo. Zooals in het reglement is voorgeschreven, behalve dat bij de vijfde beweging het dikke einde van den laadstok een duim ver in den loop komt.

Zet = AAN.

Derde tempo. Gelijk het reglement voorschrijft.

Steekt op = STOK.

Vierde tempo. Zooals in het reglement is voorgeschreven, behalve dat bij de derde beweging het dunne einde van den laadstok een weinig in den bovensten band wordt gebracht.

Schoudert = 'T GEWEER!

Vijfde tempo. Eerste beweging. De regter hand van het geweer af naar de regter zijde brengen, om het geweer zoo te nemen als het in de positie voor onder-officier is voorgeschreven; tegelijkertijd ligt men met de linker hand het geweer op, en gaat kort langs het lijf, ter hoogte van den regter schouder.

Tweede beweging. De linker hand valt kort langs het lijf in hare positie, waarop de gezwinde lading, op de kommando's (*Geswinde lading* = LAADT GEWEER) volgt.

Aanmerking. Dat deze lading geene verandering ondergaan moet wanneer de patroontasch achter is, behoeft wel geen verder bewijs, als: brengende de hand daar, waar de patronen zijn.

VAARDIG!

Eene tempo. Eerste beweging. Op den linker hiel half regtsom maken, de regter voet met de holte tegen den linker hiel plaatsen; tegelijk het geweer met de regter hand in de linker ring; deze neemt het geweer een weinig voorbij den eersten ring, de duim en vingers langs de lade uitgestrekt, de linker elleboog aan het lijf, de greep van de kolf onder de tasch tegen de regter heup, de duim der regter hand op en tegen den haan, de voorste vinger achter den trekker; de overige vingers uitgestrekt achter en tegen den krop van den beugel, zijnde de regter elleboog een weinig opgeligt.

Tweede beweging. Bij het spannen van den haan, den elleboog forscht sluiten, het hoofd voorover buigen en de regter hand spoedig in het slaghoedzakje brengen.

Derde beweging. Het zundhoedje vast op het schoorsteentje zetten, het hoofd oprigten en snel met de regter hand de greep vatten.

AAN!

Een tempo. Met de beide handen het geweer omhoog brengen, de positie als in het reglement is voorgeschreven, uitgezonderd dat de regter voet omtrent twee palmen teruggezet wordt, daarbij in acht nemende dat de linker dij ingetrokken wordt, de linker knie iets gebogen, waarop het ligchaam rusten moet.

VUUR!

Een tempo. Zooals in het reglement is voorgeschreven.

De tempo's willende markeren, kommandeert de onderwijzer:

In vijf tempo's = LAADT!

Een tempo, vier bewegingen.

Eerste beweging. Op den linker hiel in front herstellen, door half linksom te maken, trekkende den regter voet naast den linker bij; het geweer te gelijkertijd schouderen, door den regter arm zoo snel mogelijk uit te strekken, terwijl de linker hand van den eersten tot den tweeden ring glijdt en ter hoogte van den regter schouder komt, de linker arm tegen het lijf. Gedurende deze beweging grijpt de regter hand hetzelfde, zoodanig dat de soldaat in de reeds opgegeven positie staat, met dat onderscheid, dat de linker hand ook aan het geweer blijft. Op het kommando: (Een!) van den onderwijzer, wordt de eerste beweging, op (Twee!) de tweede beweging, en op (Drie!) de derde beweging van het 1° tempo der lading verrigt, enz.

De onderwijzer de tempo's niet willende aanhouden, kommandeert:

LAADT!

Waarop de soldaat, zoodra hij in front staat, het geweer tegen den schouder geplaatst heeft, alle bewegingen der lading in de tijdmaat van den gewonen pas uitvoert; de soldaat moet uit iedere stelling in de andere, op eene vaardige, snelle wijze komen, de beweging van: *geweer in den arm!* kort langs het lijf uitvoeren, zoodat het doelmatige met het soldateske verbonden is.

De tempo's willende aanhouden, kommandeert de onderwijzer bij het vijfde tempo der lading, in plaats van: (*Schoudert* = 'T GEWEER!)

VAARDIG!

Een tempo en vier bewegingen.

Eerste beweging. Met de linker hand het geweer snel opligten en tegen den regter schouder brengen, de linker hand, arm en regter hand juist geplaatst zooals in de eerste beweging van: *Schoudert geweer!* bij het vijfde tempo is voorgeschreven.

Tweede beweging. De linker hand glijdt spoedig van den tweeden naar den eersten ring, de regter hand ligt het geweer snel op, terwijl men op den linker hiel tegelijkertijd half regtsom maakt, neemt men de positie aan van de 1° beweging van *vaardig!* na het schouderen.

Derde beweging. Gelijk de tweede beweging van *vaardig!*

Vierde beweging. Gelijk de derde beweging van *vaardig!*

De onderwijzer niet willende laten vuren, kommandeert na het kommando (Aan!)

Zet = AF!

Een tempo. De voorste vinger wordt op het, in den beginne zacht en lang aanhoudende woord (*Zet*) van den trekker afgenomen en de greep van het geweer in de volle regter hand gevat.

Op het kommando (Af!) wordt het geweer van den schouder afgenomen, de regter voet bijgetrokken, het hoofd weder in de houding regtuit gebracht, de positie aannemende van de 1° beweging van *vaardig!*

Laat neder = HAAN!

Een tempo. De verzekering aanbrengeende, wordt door den duim van de regter hand het bovenste van den haan omvat, de beide laatste vingers onder aan tegen den beugel, de beide eerste tegen den trekker, den haan alsdan eerst een weinig terugtrekken en daarop neêrlaten. De duim en de oogen verlaten den haan gedurende de beweging niet, het geweer in de volle hand en het hoofd regtuit.

Aanmerking. De eenvoudigste, billijkste verzekering bestaat uit een lederen hoedje, hetgeen op den schoorsteen past en door een riempje aan den knop bevestigd is. Ieder soldaat kan haar zelf vervaardigen, terwijl alle andere eene bijzondere constructie vorderen, hetgeen natuurlijk den Staat meer onkosten veroorzaakt, en in het vel niet dan door een geweermaker gerepareerd kan worden.

Schoudert = GEWEER.

Een tempo. Eerste beweging. Gelijk de eerste beweging bij het kommando: (*In vijf tempo's* = LAADT!) is voorgeschreven, behalve dat de regter voet reeds met de holte tegen den linker hiel is geplaatst.

Tweede beweging. De linker hand gaat snel en kort van het geweer af in de positie.

De onderwijzer zal de soldaten alsdan op drie gelederen plaatsen en vervolgens de verschillende vuren kommanderen, als:

1. BATAILLONS-VUUR!
Bataillon, vaardig = AAN! VUUR! LAADT!
2. GELEDEREN-VUUR!
Bataillon = VAARDIG!
Eerste gelid = AAN! VUUR! LAADT!
Tweede gelid = AAN! VUUR! LAADT!

Dit kommando wordt tweemaal gekommandeerd, zoodra de geweren van het tweede en derde gelid zijn overgegeven en het slaghoedje opgezet is.

De positie van *vaardig!* is voor het eerste en tweede gelid dezelfde. Op het eerste kommando: *Bataillons gelederen-vuur!* gaat het tweede en derde gelid een voet regts, zich stellende tegenover de openingen.

Op het kommando: *Vaardig!* zal het derde gelid bij deze vuren in front blijven staan en het geweer afzetten, welke bewegingen reeds in het reglement, bij de handgrepen der onder-officieren zijn voorgeschreven.

Het derde gelid vuurt niet; hetzelfde geeft, nadat het tweede gelid bij het gelederen-vuur, zijn eerste schot gedaan heeft, het geweer met uitgestrekte rechter arm over; het geweer regt op en neer, de hand ter hoogte van den schouder, aan den tweeden ring.

Het tweede gelid geeft insgelijks het geweer met de rechter hand over, de rechter arm gebogen, de elleboog dicht aan het lijf, de rechter hand ter hoogte van den schouder, houdende het geweer bij den tweeden ring regt op en neer, de kolf tegen de rechter knie.

Beide de gelederen hernemen de geweren met de linker hand, dezelve boven den rechter plaatsende van den man die het geweer overgeeft.

Het derde gelid laadt, blijft in front staan, en brengt het geweer in de positie van: *Zet af* = 'T GEWEER.

Bij het gelederen-vuur zal het tweede gelid dus zelf het slaghoedje opzetten, zoodra het de geweren van het derde gelid overgenomen heeft.

Aanmerking. De patronen met slaghoedjes hebben de volgende nadeelige eigenschappen: 1°. Dat het vervaardigen derzelve meer tijd vordert, hetgeen wel ieder dadelijk begrijpt, bijzonder diegenen welke het hoedje aan de patronen bevestigen moeten. 2°. Dat zij eene lading vereischen, welke tegenover den vijand ondoelmatig en voor den soldaat gevaarlijk is; bijv. het neêrlaten van den haan, zooals de lading in elf tempo's voorschrijft, is in den winter moeilijker dan het opzetten van het hoedje, dat grooter is, ten minste zijn moet, dan die welke op jagtgeweren gebruikt worden. Behalve de ongelukken, welke daaruit ontstaan, is het afgaan van een schot, bij geheime marschen, van groot nadeel, waarom de Duitsche legers niet alleen het hoedje eerst bij het *vaardig maken* opzetten, maar behalve dien eene verzekering hebben. De vuur-taktiek willende uitvoeren, doet van zelve onderstellen dat de vijand ook schieten en raken kan, dus zal de opmerkzaamheid van den soldaat er toe bepaald worden, om gedurende den tijd dat hij zelf aangevallen en beschoten wordt, in acht te nemen dat zijn slaghoedje, bij het *Laat neder* = HAAN niet onnoodig ontbrandt; de patroon willende aanzetten, zouden de soldaten door een' te vroegen en te sterken druk van den haan op het hoedje, de hand verliezen kunnen. Het hoedje zoude reeds bij het nemen uit de tasch kunnen blijven hangen, waaruit volgt: dat hij in een afzonderlijk zakje, hetgeen bij verscheidene legers zich op de borst of aan de patroontasch bevindt, eenen voorraad van slaghoedjes in reserve hebben moet. 3°. Dat de lading door het opzetten van het hoedje niet altijd zal afgaan. Zoodra het hoedje op den schoorsteen is, heeft de lucht geene vrije speelruimte, waardoor de korreltjes kruid niet tot boven toe in den schoorsteen kunnen loopen. Het bewijs daarvan zoeke men niet verder in de fysiek, maar wel bij de jagers. 4°. Dat de patronen moeilijker te transporteren zijn. De patronen met slaghoedjes moeten zorgvuldiger behandeld worden, daar het reeds bij ondervinding gebleken is, dat zij bij het marcheren veel lijden, dat bij het vervoeren, waar kruid en slaghoedjes bij elkander zijn, behalve het vuur, iedere onvoorzigtige slag of stoot moet vermeden worden, waaruit voor het transport twee verzekeringsmaatregelen voortspruiten. 5°. De langdurige ondervinding aller militaire staten spreekt hiervoor.

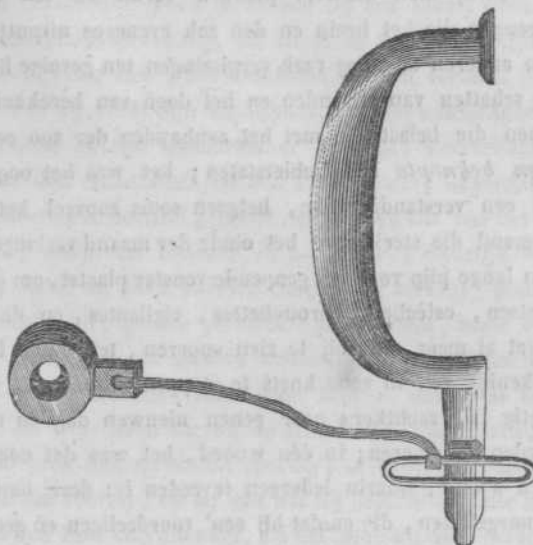
Aanmerking. Mogt men vreezen dat het geweer als onder-officier gedragen, gedurende eenigen tijd ook lastig worden kan, zoo bedenke men, dat ik op het kommando *MARSCH!* tegelijk het geweer overneem, op ieder kommando: *HALT!* het geweer schouder, en op het kommando: *STAAT!* weder zonder kommando's het geweer overneem.

De lading door mij aangevoerd, alhoewel korter, eenvoudiger, gemakkelijker en doelmatiger dan die van elf en twaalf tempo's, heeft desniettemin in den beginne iets vreemds. Zulke officieren, welke om de zaak zelve het doel vergeten, het oude, omslagtige, voor onovertreffelijk houden, moet ik bemerken dat ik mij-zelf reeds overtuigd heb, dat de rekruten maar den halven tijd daartoe noodig hebben, alhoewel de lading niet zoo kort was als de hier aangevoerde.

Mijne woorden niet willende gelooven, antwoord ik:

Soldaten, Permissie, gelegenheid, en door de daad zal ik bewijzen, wat hier slechts op het papier staat.

F. A. EBERHARD, 2de Luit.

Verscheidenheid en Overeenstemming.

DE SCHILDWACHT.

Sentinelles, prenez courage; les rhéteurs passeront, les sophistes feront place aux hommes d'action, et la trompette du reveil sonnera au camp. Sois diligente, et fais répéter aux échos de l'armée: Sentinelle, prenez garde à vous!
JOACHIM AMBERT.

Het was een heerlijke September-avond, een avond waarin men zich verheugt dat de brandende zon eindelijk besloten heeft haren vuurgloed op de hoofden onzer tegenvoeters uit te storten. Geen windje beroerde de lucht en geen wolkje bedekte het uitspansel, de maan schoot hare stralen mat en liefelijk naar beneden en onderschiep in de zee van haar licht den tintelenden glans der starren. Het was dat gedeelte van den avond hetwelk voor velen reeds een tijd van diepe rust is. In de groote woelige stad echter, waar zoovele belangen elkander ontmoeten en kruisen, waar de reveille blaast op het uur der wachtparade, en waar men dikwijls den tijd niet heeft om op te merken, dat er eene natuur bestaat die schooner is dan al de steenklompen en Willems-kazernes, die te zamen op ver-

schillende punten van het koninkrijk der Nederlanden steden vormen; in de stad dan, was het dat oogenblik van kortstondige drukte, hetwelk reeds door eenige stille voorafgegaan is en weldra door eene diepe rust zal gevolgd worden; waarin men afscheid neemt van eenen vriendelijken gastheer, bij wien men eenen avond gezellig en vrolijk heeft gesleten; waarin men nog eens nadenkt over de werkzaamheden van den afgelopen dag (althans zoo die daartoe belangrijk genoeg geweest zijn); waarin men dikwerf plannen vormt en ten uitvoer gaat brengen die het brein en den zak eveneens uitputten, en die den anderen dag nog vaak vergissingen ten gevolge hebben, bij het schatten van afstanden en het doen van berekeningen, door hen die belast zijn met het aanhouden der zoo *eenvoudige en beknopte* schijfschietstaten; het was het oogenblik waarin een verstandig man, hetgeen soms zooveel beteekent als: iemand die sterk naar het einde der maand verlangt, zich met een lange pijp voor het geopende venster plaatst, om de laatste koetsen, calèches, barouchettes, vigilantes, en de hemel weet wat al meer, voorbij te zien snorren, ten einde bij slot van rekening zelf in eene koets te stappen, die hem, zoo alles rigtig is, zachtkens naar eenen nieuwen dag en nieuwe bezigheden zal voeren; in één woord, het was dat oogenblik van den avond, waarin iedereen tevreden is: deze omdat hij een genoegeliken, die omdat hij een' voordeeligen en gene omdat hij eenen kommervollen dag eindelijk ten einde heeft gebragt, waarin zoo menigeen opgeruimd is, omdat hij nog veel denkt te genieten, en waarin zoo menigeen haastig naar zijn kwartier loopt, om den huissleutel te gaan halen dien hij nog vergeten had.

Ik hoop dus lezer, dat gij u met mij zult kunnen verplaatsen in eene groote stad, waar zeer veel te zien, te hooren en te genieten valt, zelfs voor een 2^{den} luitenant, wanneer het ongeluk hem namelijk niet bij het eerste wapen van alle legers geplaatst heeft. Welnu, ik bid u, ga met mij eene kleine wandeling maken, — ik beloof u, al is het dan ook niet vroeg meer, — ik zal u op geen slechte wegen brengen, en wel om onderscheidene redenen, waarvan de voornaamste zoodanig zijn, dat ik morgen ochtend veel te vroeg naar de exercitie moet, en dat ik ook het voorregt heb van tot gezegd hoofdwapen te behooren, waarbij het maandelijksche budget, zooals gij weet, niet toelaat om vele kromme sprongen te maken. Halt! hier moeten wij zijn, in deze groote straat, bij dit fraaije huis. Te drommel! zegt gij, daar moet een hoog personaadje wonen, althans een man van gewigt, want er staat een schildwacht. Ja, goede vriend! dit is wel mogelijk, maar noch die hooge personaadje, noch die man van gewigt gaan mij iets ter wereld aan; echter doet het mij leed opgemerkt te hebben, dat ook gij diezelfde schildwacht, van wie hij in het oog van

zoovele honderden, al zijne grootheid ontleent, over het hoofd ziet; hij is het en niemand anders, om wie ik u hier gebragt heb. Ziet gij hem, hoe hij daar met afgemeten tred heen en weer stapt; ziet gij hem hoe hij onverschillig schijnt te wezen, zelfs voor de zachte melodiën van het welluidende snarenspeel dat door het geopende venster ons in de ooren klinkt; ziet gij hem, hoe hij het hoofd niet eens verdraait en geen blik naar boven werpt om misschien de Sylphen-gestalte te ontwaren, wier albaste vingers waarschijnlijk langs de ivoren toetsen zweven; ziet gij hem, hoe geduldig hij voor ieder rijtuig wijkt, dat hem met stof bedekt of met slijk bespat; ziet gij hem, hoe oplettend hij om zich heen ziet, ten einde hen te bewaken, die er mogelijk nooit over nagedacht hebben hoe pijnlijk verdrietig dit [waken soms wezen kan; ziet gij hem en weet gij het, hoe weinig hem, op wien zooveel vertrouwen gesteld wordt, van zijnen vrijen wil overblijft; hij is de trouwe hond, die aan eene ketting gesloten, zijn's meesters erf bewaakt. Hij mag zoo min bij dag als bij nacht, buiten hooge noodzakelijkheid, met iemand spreken, dan met hen welke hem op de wacht bevelen; hij mag niet nederzitten, noch zijne wapenen afleggen, en niet verder dan dertig passen van zijnen post wandelen; hij mag niet werken, niet lezen, niet zingen, niet fluiten, niet eten, niet drinken, noch tabak rooken, gedurende den ganschen tijd dat hij op schildwacht staat; jammer dat men hem ook nog zijn pruimpje niet ontzegt heeft, doch waarom zou men het gedaan hebben, waartoe zou men in zijnen verlaten toestand dien troost ontnemen? Hoe menige prachtig schoone Indische sultane, waarvan het wezen en bestaan meer naar eenen fantastischen droom dan naar eene daadzaak uit het werkelijke leven gelijken, zit in haar zinverrukkend tooverpaleis op betel te kauwen; en bestaat er dan zulk een vervaarlijke afstand tusschen de welriekende sigaar van den magtigen vorst en het smakelijke Maryland-salaadje van den armen soldaat? Neen, brave schildwacht, vergast er u op, doch boven alles, draag zorg dat de zindelijke werkmeid er morgen geen sporen van op het blaauwe arduin van de stoep ontwaart, het mogt u een paar uren strafschilderen kosten; dit is toch wel het minste wat men u kan toeleggen.

Geloof echter niet lezer, dat die koude ongevoelige man, die daar heen en weer treedt, die automaat met zijne afgestaste bewegingen, dat hij dezelfde is die hij bij zijne indiensttreding was. Neen, zijn ander *ik* ligt in zijn binnenste begraven; hij heeft zich-zelfen verloochent, hij heeft zich omtoegen met een hulsel, waarnaar zijn geheele aanzijn zich geschikt heeft en dat hij welligt nimmer weder zal afleggen; het geeft hem de gedaante waarin wij hem kennen, doch waarin hij zich-zelfen niet herkennen zou, wanneer zijne ziel kon wederkeeren naar het standpunt vanwaar zij is afgegaan. Er

was een tijd waarin hij gretig die harmonieuse toonen opving, die allengskens in het stille van den nacht wegsterven; er was een tijd waarin hij niet onverschillig was voor die schoone vormen, waarvan de schaduwen zich op het venster-gordijn afteekenen; er was een tijd waarin hij die rijtuigen verwenschte die hem, de afgezondene en vertegenwoordiger der openbare magt, beleedigden; in een woord, er was een tijd waarin hij zijne eigene waarde gevoelde; maar het is reeds lang geleden, reeds voor jaren werd hij in het leger ingelijfd, thans is hij een werktuig; misschien zou men het kunnen wagen hem te vergelijken met het edele ros, « dat leerzaam is en moedig, dat zich niet laat vervoeren door zijn vuur, dat zijne bewegingen weet te onderdrukken, dat niet slechts buigt onder de hand van hem die het geleidt, maar dat zijne wenschen schijnt te raadplegen, en steeds gehoorzamende aan de indrukken die het ontvangt, voorwaarts ijlt, zich inhoudt of stilstaat, en slechts handelt om aan die indrukken te voldoen, dat wezen, dat zijn aanzijn verloochent om niet dan door eenen vreemden wil te bestaan (1)...» O, wilt gij weten hoe hij denkt, hoe hij handelt in de eerste dagen waarin hij schildwacht is. Welaan, ik zal het u zeggen. Wanneer men hem op zijnen post gebracht heeft en hij zich aan zich-zelfen overgelaten ziet, gevoelt hij zich groot, want hij is een geheiligd persoon, aan hem is de zorg voor een gedeelte der publieke veiligheid toevertrouwd; hij heeft menschenlevens en eigendommen te beschutten; anderen kunnen genieten, anderen kunnen rusten, anderen zijn veilig, want hij waakt. Hij heeft regt op eerbied en ontzag; hij meent dat men hem dankbaar is voor de zorgen waarmede hij hen omringt die hem niet eens kennen. Eilieve lezer, lacht niet, en zegt niet dat een domme boer geenszins aan dit alles denkt; dit zelfverheffende gevoel werkt uit den aard der zaak in het binnenste van een ieder, die zich met eene gewigtige taak belast en met vertrouwen vereerd ziet. Naarmate dat de zich verwijderende schreden van hen, die zich huiswaarts spoeden, hem in het stille van den nacht holler en doffer in de ooren klinken, gevoelt hij zich eenzamer en verlaten, — een zacht weemoedig gevoel maakt zich van hem meester; hij waagt het zijn geweer af te zetten, rust met gevouwen handen op de tromp, en denkt aan zijne geliefde betrekkingen, waarvan het lot hem verre verwijderd houdt. Hij ziet zijnen grijzen vader, zijne teedere moeder, en haar die misschien nog meer dan zij beiden, naar zijne terugkomst smacht; hij ziet hen in zijnen geest, terwijl zij zich veelligt in eenen liefelijken droom met hem bezighouden. Hij denkt aan de velden die hij bebouwde, aan de kudde die hij verzorgde en aan het nederige dorp waar de heerlijke avond zich zoo ge-

heel anders vertoonde. — Het digtklappen van een venster of het sluiten eener deur, wekt hem uit zijne mijmeringen; hij hervat zijne beperkte wandelingen, en verlaat de rustende houding die hem zoo beviel, want hij is vermoeid. Ik zeg vermoeid, want zijne taak op den afgeloopen dag was ruw, en het uur der rust was voor hem nog verwijderd. Reeds vroeg in den morgen toog hij naar de brandende vlakke van het kale heideveld, om zich te oefenen in het belang van hen die hem verachten. Toen reeds had hij een aantal werkzaamheden verrigt, waarvan zij, die thans op het mollige dons uitgestrekt liggen, zich geen denkbeeld kunnen vormen. Beurtelings was hij reeds zijn schildknaap en zijn koksjongen, zijn kamerdienaar en zijn kleedmaker geweest; beurtelings had men hem den straatbezem en den kleerborstel, de raggebol en de vuilnisschop in de hand gegeven, en toen hij wit van het stof, vermoeid, warm en badende in zijn zweet, eindelijk wederkeerde, vond hij geen koel en aangenaam verblijf, geen verfrisschend linnen, geen verkwikkenden drank, maar veeleer nieuwe bezigheden en nieuwe kwalen, want de dienst is een rad dat immer wentelt, doch voor hem — een waar Ixionsrad. — De twee uren die hij op schildwacht moet staan, snellen alzo vaak ongemerkt en spoedig, of kruipen soms traag en langzaam voorbij, en zij aan wie hij dezelve ten offer bragt, verwenschen hem nog dikwerf, als het luide *werda!* waarmede hij de aansnellende aflossing ontvangt, hen in hunnen slaap stoort.

Wanneer hij echter door zijne jeugdige geestdrift of door schoone beloften weggesleept, zich heeft laten verlokken om bij het staande leger over te gaan; wanneer hij reeds jaren onder de wapens is; wanneer zijne schoone jongelingsdroomen geweken zijn — want waarom zou men die aan den nederigen soldaat niet toekennen — wanneer hij verstompt is door eeuwige herhalingen, door eeuwige berispingen en aanmerkingen, en soms door verwenschingen en straffen, en wanneer hij dan op wacht komt, o dan is hij dezelfde schildwacht niet meer. Hij gevoelt zich zoo groot niet meer, want het is hem reeds gebeurd, dat een brooddronken bediende, door een geopend venster een vuilnisblik of iets anders over hem ledig stortte; hij heeft reeds dikwerf de consigne gehad van te moeten aanbellen, wanneer mijnheer *de . . .*, bij wien hij op post stond, zijne woning naderde; men heeft hem reeds gelast gehad van de orders te volgen van hem bij wien hij op schildwacht was, en deze orders werden soms door de keukenmeid overgebracht, die hem op transport zond naar dezen of genen komenijswinkel; hij heeft reeds ondervonden, dat hij door eenen wuften hoop gehoond en uitgejouwd wordt, wanneer hij zijn consigne getrouw blijft, niettegenstaande keizers, koningen en veldheeren dit consigne eerbiedigden; hij heeft reeds geleerd

(1) BUFFON.

dat het zaak is wat minder zorg te hebben voor de woning of goederen die hij bewaken moet, dan voor de rondes en patrouilles die zijnen post kunnen naderen; want het nadeel dat aan de eersten kan veroorzaakt worden, weegt niet op tegen de schade, die hij-zelf aan zijne vrijheid en aan zijn traktement zoude lijden, ingeval hij hen een oogenblik te laat ontdekte (1). Thans is hij de strenge automaat, die ik u daar aanwees, de koude onverschillige man, die zich met niets bemoeit en niets opmerkt wat hem niet onmiddellijk aangaat. Hij weet te zeer bij ondervinding, dat men zich in dat groote huis niet bekommert om dien kerel die daar buiten staat. Hij doet zijn plicht, zooals het reglement dien van hem vordert; ziedaar alles. De heerlijke avond? het schoone seizoen? ja die merkt hij op, doch louter omdat hij gevoelt, dat het zóó toch beter is dan in een digte sneeuwjagt. Maar ook dan, arme schildwacht! dan, als de lucht dik en graauw is, als de nachten eindeloos lang zijn, dan zijt gij te beklagen; ik beklaag u, als die prachtige salons — waarbuiten gij door eene magtspreuk nedergeplant zijt — aangenaam verwarmd, helder verlicht en geurig geparfumeerd zijn, als heerlijke bloemen en zeldzame gewassen hare wanden versieren, terwijl gij in uwe sombere kazerne slechts de grillige en wondervormige figuren ziet flonkeren, die de strenge vorst op het vensterglas toverde; ik beklaag u, als op de rollende accoorden eener liefelijke muziek, paren, schitterende van jeugd en schoonheid, sierlijk door pracht en smaak, luchtig langs den glad gewreven bodem zweven; ik beklaag u, als zij daar binnen in rijkdom en overdaad zwelgen, terwijl gij, arme schildwacht, met rasschere schreden het trage bloed in zijnen loop poogt te versnellen, terwijl gij de sneeuw onder uwe voeten hoort kraken, of door fijnen hagel u het aangezicht snerpand voelt geeselen. Brieschende paarden en glinsterende schoongevormde rijtuigen, inwendig versierd met den trotschen dos van luipaarden en tijgers, beletten u, u vrijelijk te bewegen, en een pralend, verwaten huurgeboefte ziet met verachting op u neder. Neen, schildwacht, zoo uw wil er iets aan toe of af kon doen, wanneer uwe keuze geraadpleegd wierd, dan zou ik u raden een rijks-magazijn, een tuighuis of iets dergelijks tot uwen post te kiezen; ik zou u raden van in een ver verwijderd achterstraatje, ver van alle pracht en grootheid te gaan, want dáár wonen menschen die óók lijdende zijn, die óók aan koude en ongemak zijn blootgesteld, — dáár vindt gij gevoelige harten, die weten wat het zeggen wil, [wanneer de adem u om den mond befrist, wanneer ijskegels u in den knevel stollen, dáár hebt gij ten minste kans, dat een kop warme

(1) Het zou niet moeilijk zijn om te bewijzen, dat er in sommige vestingen, in staat van beleg, meer oplettendheid en zelfs vrees voor de rondes en patrouilles heerschte, dan wel voor den vijand.

koffij uw deel zij van het sobere avondmaal; want de oude vrouw die het u brengt, heeft zelve een zoon, die verre van hier, misschien in dezen eigen nacht, even als gij, aan den guren noordoostenwind is blootgesteld. Hoort gij het? zij verhaalt het u reeds, zij spreekt met welgevallen over haar kind. Zij wilde hem wel eenig geld zenden, maar de tijden zijn zoo slecht, en de verdiensten zoo schraal, en echter is hij zoo braaf en goed haar zoon; hij is zoo bemind bij zijne meerderen; hij wilde wel met verlof komen, om zijne grijze ouders te bezoeken, maar helaas! hij heeft slechts half traktement en het zal nog lang duren eer hij zich het reisgeld bespaard heeft..... Zij verwijdert zich, de brave vrouw, zij wenscht u eene goede wacht, en morgen ochtend zal zij u of uwen kameraad weder komen bezoeken, als haar stramgewerkte echtgenoot zijn gering ontbijt nuttigt, eer hij zijn zuur dagwerk hervat, — doch reeds vroeg, dan reeds als gindsche rijken, welke in dat groote huis feest vieren, hunne krachtelooze lichamen onder de zijden dekens gaan uitstrekken.

Wanneer gij, onder mijne lezers, die uwe lippen nooit bevochtigd hebt met de dunne koffij der arme vrouw, deze schets leest, lacht dan niet om het tafereel; geloof mij, het cichoreiwater der schamelen, met een goed hart aangeboden, heeft menig verkleumd soldatenhart tot dankbaarheid gestemd; maar het geurige Mokka-vocht dat in de zalen der grooten walmt, met de wijnen uit hunne kelders, en de likeuren uit hunne bufetten, zijn schaars, misschien volstrekt niet bij hen bekend.

Ik heb hem dus beklaagd, de arme schildwacht; maar ik beklaag hem niet, wanneer hij in het open veld, tegenover den vijand, omringd van gevaren, zonder schilderhuis in regen en wind staat, want dan gaat hij met opgeheven hoofd, en is hij niet gedrukt door den last van kommer en verdriet; doch de roosverwige tint, die alsdan zooveel verheerlijkt en verzacht, is reeds lang geweken; thans is hij lijdende. Hij lijdt, omdat zijn vaderland vergeten heeft wat het hem verschuldigd is; hij lijdt, omdat de instellingen en de aard van zijn huislijk leven hem niet gelukkig kunnen maken. Hij lijdt aan twee diepe wonden, beiden smartelijk, beiden moeilijk te genezen.

Wie toch zal aan het ondankbare Nederland, welks hart voor niets klopt dan voor renten en kapitalen, doen gevoelen dat die schildwacht, die thans de paleizen zijner gouverneurs versiert, die zijne rijkskassen en eigendommen bewaakt, die de rust in zijne steden verzekert, die de boosdoeners in zijne kerkers gadeslaat, die hem den ingang in zijne concertzalen en schouwburgen gemakkelijk maakt, en die hem dáár zelfs als figurant op het tooneel tot tijdverdrijf en verlustiging strekt, dat die schildwacht Nederlander is, en dat hij een vader had,

die eertijds op de kusten van Noord-Holland en later als bondgenoot onder de muren van Ulm en in de bergpassen van Spanje gestreden heeft; die, in weerwil der vreemde overheersching op talloze slagvelden, door geheel Europa den Nederlandschen naam en roem gehandhaafd heeft, die met Nederlandsche trouw reeds het Kremlin van Moscou en de barre oevers der Berezina bewaakte, en die op het Prado van Madrid, den trots dier Castiljanen braveerde, — wier voorouderen reeds voor den heldenmoed der zijnen terug hadden gebeeft. Dat die schildwacht een vader, oudere broeders en kameraden had, die zich gehaast hebben om de banden van vriendschap te verbreken die zij onder de vleugelen des adelaars hadden aangeknoopt, ten einde zich onder de leeuwen-banier hunner vaderen te scharen en voor het herboren Nederland te strijden; dat die schildwacht zelf reeds als knaap op den viersprong van Quatrebras en in de vlakte van Waterloo stond; dat hij als man tegen het verraad der Belgen worstelde, en tot de kern behoorde waarom Neêrlands jeugd zich schaarde gedurende de beroemde Tien dagen; dat hij op Antwerps vijfhoek de hulde zijner landgenooten en de achting zijner vijanden waardig maakte; doch dat deze landgenooten hem bij zijne wederkomst wél met opene armen, met prachtige eereboogen en met kostbare feestbanetten hebben ontvangen, doch dat zij ook, na het afgewende gevaar, ondankbaar genoeg waren, om hem te verstooten en te honen die hun schutsmuur en beschermengel was; doe hen dit gevoelen, doe hen schaamrood worden en het begane onregt herstellen, dan zal een zijner diepste wonden geheeld zijn.

Wendt vervolgens uwe blikken naar zijn inwendig leven, dat in zulk een naauw verband met zijne openbare verguizing en den ondank zijner medeburgers staat. Vestig uwe oogen op zijn somber verblijf, dat hier een ellendig krot en ginds eene monsterachtige steenmassa is, opeengehoopt en met den naam van kazerne bestempeld, om den trots eener rijke stad te kittelen. Treed er binnen en gij zult zien dat geen hoop, maar slechts een ware vrees er heerscht. Gij twijfelt lezer, — gij noemt dit overdreven, ik zeg u, het is waarheid. De soldaat verlangt naar lucht en vrijheid, hij snakt er naar, om buiten dien ijzeren cirkel te geraken, die een legio van reglementen en bepalingen om hem heen gesmeed heeft, en dit is de reden, waarom zoovele paspoorten worden uitgereikt. De vrees heerscht in de kazerne, en wie zal het mij betwisten die met den gang van de inwendige dienst bekend is. Maandelijks worden aan den soldaat de krijgswetten voorgelezen, en in de eerste tijden siddert en beeft hij voor al de stroppen en kogels, kruiwagenstraffen en rietslagen waarmede hij bedreigd wordt. Het reglement van krijgstucht, in verband met dat op de inwendige dienst — voor zooveel men tegenwoordig nog kan zeggen

dat er een bestaat — laat hem nagenoeg geene vrije beweging over, en zelfs het bijna onleesbare extract uit het garnizoensreglement dat aan de beroekte wanden der wachten is vastgehecht, vloeit over van straffen, gelijk het beloofde land van melk en honig.

Vraagt gij nu naar zijne belooningen? Welaan luister. Behalve zijne kleeding-massa, waarop men nog een zekere impost heft ten voordeele van het fonds van O. en B., geniet hij per dag een ration brood, waarvan gij des namiddags te vergeefs eenige kruimelen op de plank zoudt zoeken. Rotten en muizen laten hem dan ook nog al tamelijk met rust. Verder bedraagt zijne bezoldiging f 0,25 per dag; — hiervan leeft hij als een vrolijke Frans, — dit wil zeggen, dat hij even als de Franschen, in weerwil van alle oud-Nederlandsche gebruiken, des morgens op soep onthaald wordt. Des middags nuttigt hij een *sterige* hutspot, alias ratjetoe; wijders moet de kazerne daarvan in derzelve geheele uitgestrektheid verwarmd en verlicht worden, voor zooverre namelijk zulks nuttig en noodig geacht wordt. Hij moet er zich van voorzien van ingrediënten tot het rein houden zijner kleeding en uitrusting, er zich van laten bewasschen, de barbier en kapper van betalen, er zijne keuken- en escouade-gereedschappen van aankopen en onderhouden, er zijne kazerne in eenen zindelijken toestand van bewaren, somwijlen zijn kleedingfonds er van stijven, meestal vuursteen en loodjes er van aankopen, benevens nog een aantal kleinigheden die niet in het magazijn voorhanden zijn, en niettegenstaande dit alles, beschuldigt de brave Hollander hem nog van dronkenschap; welk eene ongerijmdheid! — Wanneer hij nu twaalf jaren trouw en onafgebroken bij hetzelfde korps gediend heeft, ontvangt hij eene bronzen medaille en f 12 gratificatie, is hij echter gedurende dien tijd, hoewel buiten zijn toedoen, van korps veranderd, dan slechts f 6; na vierentwintig jaren eene dito zilveren, met de belangrijke som van f 0,00 gratificatie, en eindelijk na 40, 50 of meer dienstjaren, wanneer hij het bij de garnizoens-troepen zoover kan brengen, een pensioen gedurende zijn geheele leven van — f 91. Nu vraag ik of het eene onwaarheid is dat de soldaat slechts met vrees geleid wordt. Hij weet zeer goed wat hem te wachten staat wanneer hij verkeerd handelt, maar wat hij erlangen zal wanneer hij goed en zelfs bij uitstek goed en voorbeeldig leeft, dit is hem ten eenemale onbekend; want om de weinige voorregten te verkrijgen die hierboven opgesomd zijn, behoeft hij louter te zorgen van zich niet *slecht* te gedragen. Het is waar dat het vooruitzicht op bevordering hem het hoofd omhoog moet doen houden, maar niet allen kunnen daarin deelen, en wat zal *hem* met vasten gang op het regte pad doen voorttreden, voor wien het vooruitzicht nu eenmaal vervlogen is. Het is onbetwistbaar dat er orde en discipline moet

heerschen, en dat, gelijk een Romeinsch wijsgeer reeds aanmerkte: « de ware vrijheid bestaat in gehoorzaamheid aan de wetten; » doch tegenover gestrengte wetten, behooren dan ook belooningen te bestaan, welke ons over deze gestrengheid troosten. Het is ontegenzeggelijk, dat men den soldaat niet uit het oog mag verliezen, maar men moet onderscheid maken, en gediende soldaten als mannen, en geenszins als kinderen behandelen. Wèl hem, den armen soldaat, wiens meerderen dit begripen, want het reglement heeft verzuimd het hun te gelasten; maar wee den ongelukkigen — en hoe velen gaat dit aan — die door zijne superieuren in alle lastige inspectie's, in alle kleine plagerijen, in alle vervelende exercitie's, met iederen rekrut of vuilen ezelskop gelijk gesteld wordt. Wee hem die zeggen moet: of ik mij toeleg of niet, of ik mijne zaken in orde heb of niet, ik word daarom even goed bij aanhoudendheid geinspecteerd en geexerceerd; en wee allen, omdat zij weten dat de smet, die jeugdige loszinnigheid op hun strafregister of in hun stamboek wierp, ook nog na jaren van een onbesproken gedrag daarop blijft kleven; omdat zij, die ongeschikt zijn om aan anderen te bevelen, in weêrwil van al hun pogen en van al hunne dienstjaren, hunnen toestand niet zien verbeteren; wee hen, omdat zooveel wat goed in hunne ooggen zoude wezen, aan hen slechts naakt en verminkt getoond wordt (1).

Neen, de schildwacht die zijnen immer tijdmatigen pas, in het stille van den nacht, door de ledige straten laat weergalmen, moet met opgerigten hoofde daarheen treden; hij moet fier zijn, en wanneer hij dan soms een blik in het voorledene en van daar in de toekomst werpt, wanneer hij de slotsom van zijn doen, zijn laten en zijne vooruitzigten opmaakt, — dan moet hij kunnen zeggen: « Ik die tot een leger behoort dat erkende diensten heeft bewezen, dat een betere waarborg is voor koophandel en welvaart, dan alle magtspreuken en schoone zinsneden der wereld, — dat nog op den huidigen dag, onder eenen anderen hemel, voor derzelve bestaan en uitbreiding zijn bloed stort, — ik sta hier niet vergeten te midden van hen, uit wier boezem ik ben voortgesproten. Dankbaar erkent men mijn pogen en mijne opofferingen, en ik, die mij steeds beijver

(1) Dit artikel was geschreven vóór dat de wijzigingen op de inwendige dienst bekend waren.

De Redactie.

om aan mijne pligten te voldoen, ben onder ons gezien en geacht, en geniet eene rust en welvaart die mij ontzegd waren toen jeugdige ligtzinnigheid en onervarenheid mij nog correctie en straffen berokkenden. Zoo ijlen de jaren voorbij, doch hunne snelheid verschrikt mij niet, want als het stramme ligchaam den Staat niet meer kan dienen, zal eene onbezorgde grijsheid de kroon op mijn moeijelijk dagwerk zetten, dewijl Nederland gevoelt, dat het aan den algemeenen schat, waarin ik 40 schoone dienstjaren gestort heb, kwalijk eenige penningen kan weigeren.»

Ja wakkere schildwacht, laat ons wenschen, laat ons hopen dat de tijd niet verre meer af mag wezen, waarin gij zóó denken zult; — en thans, vaarwel! troost u in uwe eenzaamheid, want niet allen hebben u vergeten, — en mogt het vurig afgesmeekte oogenblik nog ver verwijderd blijven, — bedenk dan, dat na de grootste windstilte, steeds de hevigste orkanen woeden, — en dat dan, als de stormen loeijen en de golven brullen, als het zwerk geen lichtend stip dan de ras verschietende bliksems vertoont, als de bodem in de stampende baren dreigt te barsten en te zinken, dat dan de vreesachtige passagier en de bezuinigende administrateur, en allen die niets dan fraaije woorden en ledige zinsneden aan boord bragten, naast God, van de noeste handen der matrozen en het bedaarde, heldere, geoefende brein der scheepshoofden hun behoud verwachten. Vergeet dit niet, en wanneer deze regelen in de blanke handen geraken van haar, die achter gindsche zwellende gordijnen, den geprangden maagdenboezem in ruischende toonen lucht geeft, dan zal zij den vochtigen, smachtenden blik in uw belang naar den hooggeplaatsten ambtenaar opslaan, wiens have gij bewaakt. — Maar neen, schildwacht, neen, mijne ijlhoofdige pen is het spoor bijster; zij doolt, want weet het, de Nederlandeche maagden die zich weleer onder de vaan eener Haarlemsche amazone scharden, rusten thans meestal in de armen van hen, die de schoonste roeping van den man, de roeping tot het zwaard en tot den strijd beschimpen. Neen schildwacht, de Nederlandsche maagden lezen de verzuchtingen van het Nederlandsche leger niet; — eerst moeten de bliksems schitteren en de donders kraken, eerst moet de grond schud-den en de noodkreet klinken, eerst dan kloppen aller harten voor u — en, nu nogmaals vaarwel! de hemel schenke u eene goede wacht — en volharding.

A. W. P. WEITZEL.

BIJLAGE V.

BEHOORENDE BIJ DEN MILITAIRES SPECTATOR, 11de DEEL, N°. 5.

(Maand November 1842).

LAATSTE BENOEMINGEN, OVERPLAATSINGEN EN VERANDERINGEN BIJ HET LEGER.

BENOEMD:

Tot maj. en plaats-maj. der 1ste kl. te fort Bath: de kap. A. J. Catshoek, van het 4de reg. inf. Bij het 4de reg. inf.: tot kap. der 5de kl., de 1ste luit. H. J. Herbig, van het 2de reg. inf. Bij het 6de reg. inf.: tot kap. der 5de kl., de 1ste luit. J. G. A. Beijer, van het 1ste reg. inf. en J. C. W. von Pfaffenrath, van het 10de reg. inf. Bij het 10de reg. inf.: tot kap. der 5de kl., de 1ste luit. L. A. Joost, van het 9de reg. inf. Bij het korps ing., min. en sapp.: tot kap. der 5de kl.: de 1ste luit. B. de Jong van Beek en Donk. Tot 1sten luit.: de 2de luit. F. A. Vaillant, beiden van het korps.

Verplaatsingen.

Bij het 2de reg. inf.: de 2de luit. J. L. van Zee, van het 4de reg. inf. Bij het 1ste reg. inf.: de 1ste luit. J. C. F. Schlosser, van het 2de reg. inf.; de 2de luit. J. P. de Sel en J. Hintzen, beiden van het 5de reg. inf.; J. W. A. Ort, Z. Eekhout, H. J. Rutgers, H. Eilbracht en J. van Dulken, allen van het 7de reg. inf. Bij het 6de reg. inf.: de 1ste

luit. J. H. M. ter Bruggen, Jonkh. L. de Casembroot, L. A. Berlot, en de 2de luit. J. N. van Driessen, allen van het 7de reg. inf. Bij het 9de inf.: de 2de luit. J. P. van Naerssen, van het 5de reg. inf. Bij het 10de reg. inf.: De 1ste luit. A. G. M. Roeloffzen, J. F. Tusch, Jonkh. F. C. W. van der Lely van Oudewater, allen van het 7de reg. inf. en de 2de luit. J. W. L. Exalto d'Almaras, van het 5de reg. inf.

Nonactiviteits-tractement verleend aan:

Den kap. D. J. J. A. van Lawick van Pabst, van het 6de reg. inf. Den apoth. der 2de kl. H. Peerlkamp, van het garn. te Amsterdam.

Eervol ontslagen.

De kap. der 5de kl. H. L. van Hooff, van het korps ingenieurs, mineurs en sappeurs.

Gepensioneerd.

De maj. P. C. Mourentz, plaats-maj. der 1ste kl. te fort Bath.

Overleden.

De apoth. der 5de kl. P. A. de Rochefort, van het garn. te 's Hage.

BILAGE V.

VERORDENING VAN DEN KONING IN ZAKEN VAN DE

(Koning's Besluit van 1842)

De Koning, in zake van de
aanwijzing van de leden van de
Rijksdag, heeft de volgende
besluiten genomen:

De leden van de Rijkswetgevende
Macht worden aangewezen door
de Koning, op voordracht van de
Rijksregering.

De leden van de Rijkswetgevende
Macht worden aangewezen door
de Koning, op voordracht van de
Rijksregering.

De leden van de Rijkswetgevende
Macht worden aangewezen door
de Koning, op voordracht van de
Rijksregering.

De leden van de Rijkswetgevende
Macht worden aangewezen door
de Koning, op voordracht van de
Rijksregering.

De leden van de Rijkswetgevende
Macht worden aangewezen door
de Koning, op voordracht van de
Rijksregering.

De leden van de Rijkswetgevende
Macht worden aangewezen door
de Koning, op voordracht van de
Rijksregering.

De leden van de Rijkswetgevende
Macht worden aangewezen door
de Koning, op voordracht van de
Rijksregering.

De leden van de Rijkswetgevende
Macht worden aangewezen door
de Koning, op voordracht van de
Rijksregering.

De leden van de Rijkswetgevende
Macht worden aangewezen door
de Koning, op voordracht van de
Rijksregering.

De leden van de Rijkswetgevende
Macht worden aangewezen door
de Koning, op voordracht van de
Rijksregering.

De leden van de Rijkswetgevende
Macht worden aangewezen door
de Koning, op voordracht van de
Rijksregering.